

Kies voor een duurzame gemeente

Memorandum gemeenteraadsverkiezingen 8 oktober 2006

Bond Beter Leefmilieu
KOEPEL VAN MILIEUVERENIGINGEN Vlaanderen vzw

natuurpunt

veLt

tandem
MILIEU- EN NATUURVERENIGINGEN
VOOR DUURZAAM LOKAAL MILIEUBELEID

 sla21
steunpunt lokale agenda 21

INHOUD

<i>INLEIDING: DE KRACHT VAN DE GEMEENTE EN DE PROVINCIE</i>	5
1. EEN SAMENWERKENDE GEMEENTE	6
1.1 Geen milieubeleid zonder participatie.....	6
1.2 Stand van zaken	7
1.3 Aandachtspunten voor de volgende bestuursperiode.....	7
[1] Toegang tot informatie	7
[2] Sensibilisering en participatie.....	8
[3] Steun voor natuur- en milieuverenigingen	8
[4] Andere doelgroepen	9
[5] Natuur- en milieu-educatie	9
2. EEN VOORBEELDIGE GEMEENTE	10
2.1 De gemeente moet het voorbeeld geven en zorgen voor degelijk bestuur	10
2.2 Stand van zaken	10
2.3 Aandachtspunten voor de volgende bestuursperiode.....	11
[1] Milieuverantwoorde aankopen voor dagdagelijkse werking	11
[2] Zuinig omspringen met energie en water.....	11
[3] Een gezonde en natuurvriendelijke gemeente	12
[4] Een afvalarme gemeente.....	13
[5] Duurzaam bouwen	13
[6] De gemeentelijke milieudienst	13
[7] Plannen en beleid.....	14
[8] De vervuiler betaalt.....	14
[9] Handhaving.....	14
3. ZUIVER WATER	15
3.1 Gemeente en integraal waterbeleid.....	15
3.2 Stand van zaken	15
3.3 Aandachtspunten voor de volgende bestuursperiode.....	16
[1] Deelbekkenbeheersplan: uitvoeren, evalueren, nieuwe plannen.....	16
[2] Afvalwater: afkoppelen en aansluiten.....	16
[3] Zuinig watergebruik	17
[4] Voorkomen wateroverlast.....	17
[5] Ruimte voor water.....	18
[6] Erosie en sediment.....	18
4. GROENE ENERGIE	20
4.1 Voor gemeenten mag Kyoto geen 'ver van mijn bed show' zijn.	20
4.2 Stand van zaken	20
4.3 Aandachtspunten voor de volgende bestuursperiode.....	21
[1] Inwoners aanzetten tot zuinig energiegebruik.	21
[2] Ruimte voor hernieuwbare energie	22
5. NATUUR VOOR IEDEREEN	23
5.1 Groen, natuur en bos als opstap naar duurzame ontwikkeling.....	23
5.2 Stand van zaken	22
5.3 Aandachtspunten voor de volgende bestuursperiode.....	24
[1] Vergroening van de openbare ruimte	25
[2] Meer en mooiere parkjes.....	25
[3] Natuurvriendelijke en bereikbare parken	25
[4] Gemeenten moeten voor bos zorgen.....	26
[5] Stadsbossen.....	27
[6] Natuur in de tuin.....	27
[7] Soortbescherming.....	27
[8] Natuurreservaten – natuurgebieden.....	28

[9]	Natuur in landbouwgebieden, op bedrijventerreinen en in recreatiegebieden....	29
[10]	Verbindingsgebieden	30
6.	<i>KERNACHTIGE RUIMTELIJKE ORDENING</i>	31
6.1	Gemeenten en provincies: cruciale spelers in het ruimtelijke ordeningsbeleid.	31
6.2	Stand van zaken	32
6.3	Aandachtspunten voor de volgende bestuursperiode.....	32
[1]	Open ruimte voor natuur en bos.....	32
[2]	Een kernversterkend beleid	33
[4]	Inventaris van wat bestaat.....	34
[5]	Grondbeleid	34
[7]	Milieuvriendelijke bouw- en verkavelingsvoorschriften.....	35
[8]	Alternatieven voor traditionele tuinen promoten	35
[9]	Controle en naleving	36
7.	<i>VERSTANDIG MOBIEL</i>	37
7.1	Kiezen voor de veiligheid en de gezondheid van de inwoners.	37
7.2	Stand van zaken	37
7.3	Aandachtspunten voor de volgende bestuursperiode.....	38
[1]	Alternatieven voor de auto	38
[2]	Trage wegen	38
8.	<i>VEILIG EN GEZOND</i>	37
8.1	Kiezen voor de veiligheid en de gezondheid van de inwoners.	37
8.2	Stand van zaken	37
8.3	Aandachtspunten voor de volgende bestuursperiode.....	38
[1]	Een gemeente zonder bestrijdingsmiddelen	39
	<i>NUTTIGE ADRESSEN</i>	41

COLOFON

Dit memorandum is opgemaakt door Bond Beter Leefmilieu, Natuurpunt, Velt en JNM in het kader van de gemeenteraadsverkiezingen 2006. Samen met de andere Tandempartners (CVN, Dialoog, Ecolife, VBV, Vibe en WWF) en met het Steunpunt LA21 van VODO willen ze via de lokale afdelingen en lidverenigingen campagne voeren om de punten uit dit memorandum op de agenda te krijgen van de verkiezingen. Overname van deze punten in partijprogramma's en bestuursakkoorden wordt aangemoedigd.

Verantwoordelijke uitgever

Danny Jacobs, Bond Beter Leefmilieu, Tweekerkenstraat 47, 1000 Brussel

Redactie

Relinde Baeten (Velt), Bram Claeys (BBL), Steven Geirnaert (BBL), Erik Grietens (BBL), Alice Maes (Velt), Wim Van Gils (BBL), Steven Vanholme (Natuurpunt), met de inbreng van de Tandempartners CVN, Dialoog, Ecolife, VBV, Vibe en WWF en van het Steunpunt LA21 van VODO.

Bond Beter Leefmilieu

Tweekerkenstraat 47

1000 Brussel

02/282 17 20

DE KRACHT VAN DE GEMEENTE EN DE PROVINCIE

Gezonde lucht, proper water, een leefbare omgeving en voldoende natuur in de buurt. Zelfs in het dichtbevolkte Vlaanderen hoeft dit geen utopie te zijn, maar zijn het basisbehoeften en basisrechten van elke inwoner.

Gemeenten en provincies hebben daarbij een grote verantwoordelijkheid. Zelfs met beperkte middelen, kan op lokaal niveau veel gebeuren voor een beter milieu en een sterkere natuur. Wij roepen op voor meer lokale bestuurskwaliteit en meer lokale leefkwaliteit.

Pleidooien voor een groenere, gezondere gemeente stoten vaak op praktische bezwaren. De gemeente is niet bevoegd voor dit, de gemeente heeft geen geld voor dat. Een ander excuus is dat wat de gemeente doet 'hoogstens een druppel op een hete plaat' is. 'Waarom zouden wij ons inspannen als de anderen niet meedoen?'

Nochtans is de gemeente een cruciaal niveau als het op milieu en natuur aankomt. De grote troef van de gemeente is dat dit niveau het dichtst bij de inwoners staat. De gemeente kan mensen aanspreken op een begrijpbare, zichtbare manier. Berichten over lokale ontwikkelingen en gebeurtenissen worden gretig gevolgd. En de inwoners worden ook sneller met de resultaten van het beleid geconfronteerd.

Zelfs met beperkte middelen is er veel mogelijk. Anders dan vaak gedacht wordt zijn meestal niet 'mensen en middelen' de beperkende factor, maar wel durf en ambitie. In de volgende pagina's wijzen we op concrete mogelijkheden, en vullen we die aan met voorbeelden.

En natuurlijk heeft het zin. Zelfs als de andere gemeenten of andere landen niet meteen volgen, is het in alle opzichten gezelliger, gezonder en veiliger om in een milieubewuste gemeente te wonen. En meestal ook goedkoper.

Hetzelfde gaat trouwens ook op voor het provinciaal milieu- en natuurbeleid. De provincie is in veel opzichten een cruciaal niveau voor milieu en natuur. De provincie heeft immers belangrijke bevoegdheden op het gebied van ruimtelijke ordening, integraal waterbeleid en plattelandsontwikkeling.

Met dit memorandum voor de gemeenteraadsverkiezingen probeert de milieubeweging inspiratie te leveren voor de lokale partijprogramma's en de bestuursakkoorden. We hopen alvast dat de lokale milieubeschermer en partijen zoveel mogelijk standpunten overnemen.

1. EEN SAMENWERKENDE GEMEENTE

Onze speerpunt:

Burgers en verenigingen zijn het menselijk kapitaal van een gemeente. Het loont om hen in een vroeg stadium te betrekken bij het beleid. Door medeverantwoordelijkheid te geven aan bewoners krijgt de lokale dynamiek een kans en wordt "verz(e)uring" tegengegaan. Bewoners kunnen bijvoorbeeld buurtparken beheren of samen energie sparen, een lokale natuurvereniging kan gemeentegrond beheren.

Samenwerken in het beleid betekent niet dat beleidsmakers niet meer hoeven te beslissen. Na een open maatschappelijk debat volgt een doortastende politieke beslissing.

1.1 Geen milieubeleid zonder participatie

Milieubeleid en participatie moeten hand in hand gaan. Milieuzorg en natuurbehoud vragen een inspanning van iedereen, en daarom is het belangrijk dat mensen 'mee zijn' en zelf ook voorstellen kunnen doen voor oplossingen en verbeteringen. De problemen waarmee we geconfronteerd worden zijn ook zo veelzijdig en verscheiden dat alle input welkom is.

Discussies over zaken die de mensen kennen, en die hen rechtstreeks raken, verhoogt de betrokkenheid. Het gebruik van pesticiden in eigen tuin, het gasverbruik met 8% terugschroeven, een park in de buurt... Wie kan of wil daar niets over zeggen. Bovendien is voor de inwoners een relatief kleine stap naar 'hun vergaderlokaal' of 'hun gemeentehuis'. Veel mensen kennen ook zelf een gemeenteraadslid.

Al zijn daar natuurlijk ook problemen aan verbonden. Omdat de actoren en belanghebbenden zo goed gekend zijn is het op lokaal vlak vaak ook bijzonder moeilijk om wantoestanden aan te klagen en aan te pakken.

Participatie en betrokkenheid is trouwens geen vanzelfsprekendheid. Zelfs op lokaal niveau wordt dikwijls maar een zeer beperkte groep van de inwoners bereikt. Vooral voor technische aangelegenheden komt men telkens weer bij dezelfde beperkte groep van mensen, voor wie 'overbevraging' in de voorbije jaren een reëel probleem geworden is.

Maar participatie is dan ook een proces van vallen en opstaan. Participatie vraagt een doordachte en planmatige aanpak. Goede beleidsparticipatie wil zeggen dat de bevolking op een actieve manier betrokken wordt bij de beleidsvorming en –uitvoering. Participatie beperkt zich niet tot het toetsen van bepaalde ideeën of plannen. De klassieke infovergaderingen informeren maar zijn op zich geen vorm van participatie. Ze kunnen wel ingeschakeld worden in een participatieproces; Methodes bedenken om een ruimer publiek te betrekken is de uitdaging.

Mogelijkheden zijn het opzetten van hoorzittingen, werken in een beleidsvoorbereidende stuurgroep, het opzetten van een burgerjury,... Door burgers en belangengroepen vanaf de startfase een volwaardige stem te geven, kan er een breder draagvlak ontstaan voor het milieu- en ruimtelijke ordeningsbeleid. Er zullen hierdoor achteraf ook minder juridische procedures volgen.

Een ander probleem is de verwarring tussen participatie en 'goedkeuring'. Vooral in heikele dossiers worden beslissingen nogal eens uitgesteld 'tot alle betrokkenen akkoord gaan'. Dat is nefast. Om een efficiënt en coherent milieubeleid te voeren kunnen we jammer genoeg niet wachten tot iedereen mee is. Bovendien ondergraaft dergelijke aanpak de bereidheid van mensen tot participatie en voedt die de anti-politiek. Mensen verwachten van politici immers niet alleen luisterbereidheid, maar ook de moed om op cruciale momenten knopen door te hakken.

En minstens even belangrijk als organisatie van de participatie zelf, is de manier waarop de gemeente in de dagdagelijkse werking met milieu en natuur omspringt. Het polsen naar meningen en ideeën over milieuthema's is totaal ongeloofwaardig als het bestuur op geen enkele manier enige ambitie ter zake toont. Of als eerdere plannen en beloftes in de kast zijn blijven steken.

1.2 Stand van zaken

In de voorbije jaren is er een grote stap vooruit gezet in de wettelijke omkadering van de participatie. In verschillende decreten zijn systemen voorzien voor openbare onderzoeken en raadpleging van het publiek. Met betrekking tot de informatieverschaffing betekende het decreet openbaarheid van bestuur een grote stap vooruit. In veel gemeenten zijn grote inspanningen gedaan om de bevolking bij het milieubeleid te betrekken: goede websites, gemakkelijk verteerbare informatie in de gemeentelijke infobladen, acties voor het brede publiek...

Ook de samenwerkingsovereenkomst voorziet middelen: in het bijzonder de instelling van de milieuraad.

We moeten verder die weg opgaan. En ook leren uit de vastgestelde problemen. Participatie is hoe dan ook een voortdurend proces. Op geen enkel moment mag de gemeente op haar lauweren gaan rusten.

In de schoot van de milieubeweging werd een steunpunt opgericht om de samenwerking tussen de milieubeweging en de lokale besturen aan te zwengelen. Op www.tandemweb.be vind je interessante formats om participatie een duwtje in de rug te geven.

1.3 Aandachtspunten voor de volgende bestuursperiode

[1] Toegang tot informatie

Zonder informatieverschaffing, geen participatie en betrokkenheid. De gemeente moet daarom actief informatie verspreiden over haar natuur- en milieubeleid. En over de toestand van de natuur en het milieu binnen de gemeente. Uit onderzoek blijkt trouwens dat op gemeentelijk niveau een grote vraag is naar "milieu-informatie".

Eenzijds wordt een actieve communicatiepolitiek gevoerd. Via het gemeentelijk infoblad, via de perswerking en of via andere publicaties worden de burgers op de hoogte gebracht van de toestand van het milieu in de gemeente. Er wordt daarbij bijzondere aandacht besteed aan die indicatoren die de inwoners iets vertellen over hun eigen levenswijze: afvalproductie, energieverbruik,...

Bij de verspreiding van die informatie wordt ook actief gebruik gemaakt van internet.

Kleinere gemeenten met weinig ervaring ter zake kunnen eventueel samenwerkingsverbanden sluiten met andere gemeente om de kwaliteit van de informatie te garanderen.

Anderzijds worden de burgers die zelf op zoek zijn naar informatie zo goed mogelijk geholpen. De gemeente leeft ter zake het decreet openbaarheid van bestuur na. Als informatie moet gekopieerd worden, worden daarvoor maximum de gewone kopieerkosten aangerekend. Als er informatie moet geraadpleegd worden via het internet, dan voorziet de gemeente daarvoor de nodige computers.

Trouwens, waarom zouden plannen en besluiten niet op verschillende plaatsen ter inzage gelegd worden. In de plaatselijke bibliotheek bijvoorbeeld. Die heeft vaak gemakkelijker toegangsuren.

[2] Sensibilisering en participatie

De gemeente moet alle mogelijke inspanningen doen om de verschillende doelgroepen, zoals de gezinnen, de scholen, de bedrijven, de landbouwers... bij het milieu- en natuurbeleid te betrekken.

De verschillende doelgroepen moeten elk op hun manier aangesproken worden. De gemeente kan daarbij soms een beroep doen op verenigingen en organisaties. Maar daarnaast moeten de inwoners ook blijvend 'persoonlijk' aangesproken worden.

Welke methode het meest geschikt is hangt niet alleen af van dossier tot dossier en van doelgroep tot doelgroep, maar ook van gemeente tot gemeente. De voorgeschiedenis van de gemeente speelt een rol, en ook het feit of er actieve natuur- en milieuverenigingen zijn...

Op het vlak van participatie spelen de adviesraden een centrale rol. Op het vlak van natuur- en milieubeleid gaat het in het bijzonder om de plaatselijke milieuraad en om de GECORO. Voor een goede werking is het wel nodig dat het gemeentebestuur die raden alle kansen en het nodige vertrouwen geeft. De gemeente moet die raden de nodige ondersteuning geven, ze moet de relevante teksten op tijd doorsturen en ze moet de adviesraden feedback geven over wat er met hun eventuele opmerkingen gebeurt. Het lijkt ook erg zinvol om rond bepaalde «grote» dossiers de milieuraad en de GECORO samen te zetten. (Er moet dan wel een passende oplossing gevonden worden voor de verschillende vergoedingssystemen tussen beide raden).

Andere formules zijn debat- en informatie-avonden, enquêtes, spreekuren, babbelboxen, hoorzittingen, werken in een beleidsvoorbereidende stuurgroep, opzetten van van burgerjury's, terreindiscussies, bewonersvergaderingen,...

De gemeente moet de bevolking tijdig op de hoogte brengen van plannen en in een vroeg stadium polsen naar voorkeuren en problemen. Dit hoeft trouwens niet beperkt te zijn tot de openbare ruimte. Bewoners kunnen in samenspraak met de gemeente ook werk maken van een groenere wijk door afspraken te maken over de aanleg van geveltuintjes of groendaken. Er kan ook actieve medewerking gevraagd worden. Veel mensen willen graag meebouwen aan hun eigen leefomgeving.

Maar zoals gezegd mag participatie mag niet leiden tot het voor zich uitschuiven van noodzakelijke beslissingen. Ook de lokale politici moeten niet alleen luisterbereid zijn maar ook de moed hebben om op cruciale momenten knopen door te hakken.

[3] Steun voor natuur- en milieuverenigingen

De gemeente steunt de natuur- en milieuverenigingen die op haar grondgebied actief zijn. Die verenigingen zijn immers een belangrijk element om het gemeentelijk natuur- en milieubeleid te helpen verwezenlijken. Niet alleen zijn het belangrijke kanalen voor de verspreiding van informatie en spelen ze een belangrijke rol bij de participatie. Door hun activiteiten geven ze allerlei problemen en mogelijkheden een ruimere bekendheid, en plaveien ze het pad voor gemeentelijke milieumaatregelen.

Die steun kan op verschillende manieren: een lokaal ter beschikking stellen, activiteiten opnemen in een gemeentelijke activiteitenkalender, gezamenlijke activiteiten organiseren,...

Eén van de hoofddoelstellingen van de samenwerkingsovereenkomst is 'de participatie van de bevolking aan het gemeentelijk milieubeleid bevorderen'. Momenteel stimuleert de samenwerkingsovereenkomst duurzame acties van de gemeenten terwijl ideeën en projecten van de bevolking niet structureel ondersteund worden. De gemeente kan daarom een lokaal projectenfonds voor duurzame activiteiten of projecten zou installeren.

[4] Andere doelgroepen

De gemeente doet bijzondere inspanningen om het gemeentelijk milieu- en natuurbeleid te vertalen naar de doelgroepen.

Dit kan onder andere door het (occasioneel) betrekken van andere raden en verenigingen dan die uit het milieuveld. Via de jeugdleden kunnen jeugdverenigingen en jeugthuizen uitgenodigd worden om na te denken over afvalpreventie, energiebesparing, natuurlijke inrichting van terreinen... Hetzelfde kan gebeuren in de cultuurraad, de sportraad en of de landbouwrade. Waar er voor die materies geen adviesraden zijn moet rechtstreeks overlegd worden met de afzonderlijke verenigingen die in de gemeente actief zijn.

Andere mogelijkheden zijn de inrichting van een lokaal steunpunt voor NME-activiteiten (zodat de verschillende scholen niet elk apart moet investeren in de nodige accommodatie), de creatie van een gemeentelijke milieuprijs voor duurzame ontwikkeling, het ondersteunen van initiatieven van bewonersgroepen...

[5] Natuur- en milieu-educatie

De gemeente kan en moet ook een rol spelen inzake natuur- en milieueducatie. Dit kan door zelf initiatieven te nemen of door coördinerend op te treden.

De jeugd is daarbij een bijzondere doelgroep. De gemeente voorziet ruimte voor natuur- en milieu-educatie in het (gemeentelijk) onderwijs.

De gemeente kadert het belang van milieubescherming en natuurbehoud daarbij zoveel mogelijk in het ruimere verhaal van duurzame ontwikkeling.

2. EEN VOORBEELDIGE GEMEENTE

Onze speerpunt:

Bij het uitstippelen van het beleid, en bij de dagelijkse werking moeten gemeenten voortdurend aandacht hebben voor hun voorbeeldrol. Als lokale besturen komen zij het meest in aanraking met de burger. Wat zij doen en hoe zij werken, wordt gezien. Hoe kunnen mensen overtuigd worden om afval te voorkomen, het gebruik van pesticiden stop te zetten of duurzaam te bouwen als de gemeente dat niet zelf doet ?

Het consumptiepatroon van gemeenten heeft trouwens niet alleen een voorbeeldwaarde. Lokale overheden zijn een kleine, maar belangrijke speler op de markt. Als zij consequent kiezen voor ecologisch verantwoorde technieken en processen kan dit een grote stimulans betekenen voor de tewerkstelling in ondernemingen die hierop inspelen.

2.1 De gemeente moet het voorbeeld geven en zorgen voor degelijk bestuur

Van goede bestuurders mag men verwachten dat zij het voorbeeld geven. Als dynamische en efficiënte entiteit moet de gemeente het voortouw nemen op het vlak van duurzaam consumptiepatroon.

Lokale overheden zijn een kleine, maar zeker niet onbelangrijke speler op de markt. Als zij consequent kiezen voor ecologisch verantwoorde technieken en processen kan dit een grote stimulans hebben voor dit marktsegment.

De voorbeeldrol werkt op verschillende manieren. In de eerste plaats op de eigen werknemers, maar ruimer ook naar de bevolking in het algemeen.

Het is ook absoluut noodzakelijk om dit efficiënt te kunnen aanprijzen bij de eigen inwoners. Hoe geloofwaardig is een overheid die niet zelf toepast wat ze van haar burgers vraagt?

Geen efficiënt milieubeleid zonder een efficiënt en behoorlijk bestuur.

Een essentieel onderdeel van het milieu- en natuurbeleid ligt dan ook in het voortdurend verbeteren van de omkadering en de werkwijze. Dit betekent in elk geval dat de gemeente over een moderne administratie beschikt. Een administratie met voldoende mensen en middelen om de taken die de gemeente op zich neemt, naar behoren uit te oefenen.

De gemeente laat zich leiden door de algemene beginselen van behoorlijk bestuur: respect voor het gelijkheidsbeginsel, het rechtszekerheidsbeginsel en de zorgvuldigheidsplicht.

Bovendien moeten beslissingen gemotiveerd zijn en de redelijkheidstoets doorstaan: ze mogen niet kennelijk onredelijk zijn.

Verder moeten de mensen weten met wat de uitdagingen voor de toekomst zijn, en moet er een lange termijnplanning bestaan waarbinnen korte termijnbeslissingen kunnen gekaderd worden, de kosten en de baten van het beleid moeten op een redelijke manier verdeeld worden, en wie de regels niet naleeft, mag er niet goedkoper en gemakkelijker vanaf komen dan wie de regels wel naleeft.

2.2 Stand van zaken

Veel gemeenten willen die voorbeeld-rol spelen. Dat wordt in veel milieubeleidsplannen expliciet gezegd. En ook in de communicatie van de Vlaamse gemeenten valt het begrip geregeld. Maar vaak blijkt het niet zo eenvoudig om dit ook helemaal waar te maken. Er is in de voorbije zes jaar al een hele weg afgelegd, maar er blijft nog veel ruimte voor verbetering. In samenwerkingsovereenkomst zitten mogelijkheden, ook op niveau 1. Voorbeelden daarvan zijn het uitvoeren van een water-audit in de gemeentelijke gebouwen (en het implementeren van maatregelen om water te sparen) en het bijhouden van een energieboekhouding.

De Vlaamse gemeenten en provincies hebben in de voorbije jaren een zeer grote vordering gemaakt op het vlak van dienstverlening en efficiëntie.

Al dan niet verplicht door de hogere overheden werden ook een groot aantal planningsprocessen opgezet. Het DABM (Decreet Algemene Bepalingen Milieubeleid) voorziet regeling in verband met milieubeleidsplanning en milieujaarprogramma. Dit alles maakt dat het milieubeleid duidelijker en meer geordend verloopt dan ooit tevoren.

De samenwerkingsovereenkomst voorziet ook financiële ondersteuning voor het realiseren van bepaalde aspecten (hoofdstuk instrumentarium): een gemeentelijke adviesraad voor natuur en milieu, gemeentelijke diensten,...

Toch zijn er zeer grote verschillen tussen de gemeenten. In sommige gemeenten is er nog een zeer lange weg te gaan. Bovendien is 'goed bestuur' nooit een verworvenheid. De ervaring leert ons dat het tij soms snel kan keren. Op het vlak van de ruimtelijke ordening bijvoorbeeld heerst weer meer en meer een sfeer van alles kan en mag.

2.3 Aandachtspunten voor de volgende bestuursperiode

[1] Milieuverantwoorde aankopen voor dagdagelijkse werking

De gemeente voert een milieubewust aankoopbeleid. Via haar aankoopbeleid kan de gemeente de markten in een groenere richting sturen. Bovendien heeft het gemeentelijk aankoopbeleid een belangrijke voorbeeldrol.

De gemeente koopt voor de dagdagelijkse werking van haar diensten milieu- en natuurvriendelijk materiaal

- kantooormateriaal: gerecycleerd papier, hervulbare toners, ...
- cateringproducten: producten van biologische landbouw, retourflessen, drinkwaterfonteinen,...
- schoonmaakproducten: ecologische producten met een biologische afbreekbaarheid van minstens 98%,

Bij het aankoopbeleid wordt ook altijd een directe link gemaakt met het afvalreductiebeleid. De gemeente koopt zoveel mogelijk afvalarme en of recycleerbare producten.

Bij het aankoopbeleid kan de gemeente actief gebruik maken van de milieukoopwijzer op www.milieukoopwijzer.be

- De actie groen bestek: concreet de mogelijkheden van milieusparend aankopen aantonen en anderen aansporen om ook hun aankoopbeleid te vergroenen. Onder de deelnemers o.a. de Gent, Izegem, Lanaken, Bekkevoort, Schilde.

- De stad Leuven heeft beslist om voortaan milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen te gebruiken. In hun bestek 'aankoop schoonmaakmiddelen' worden verscheidene milieucriteria opgenomen. Het bestek heeft tot doel de schadelijkste producten te weren en te vervangen door minder schadelijke producten. Indien voor schadelijke producten geen milieuvriendelijker alternatief bestaat, wordt het product in minieme hoeveelheden aangekocht. Het gaat over producten voor zeer specifieke toepassingen zoals ammoniak voor bepaalde ontvettingen. Ook kiest Leuven voor schoonmaakmiddelen die in de natuur verder afbreken dan wat in de wet is vereist. De nieuwe producten zullen voortaan meer natuurlijke (plantaardige) detergenter bevatten.

[2] Zuinig omspringen met energie en water

De gemeente moet spaarzaam omspringen met energie. Het gemeentelijk patrimonium wordt gebouwd, verbouwd, herbouwd volgens normen die strenger zijn dan door de hogere instanties opgelegd.

Een energieaudit en energieboekhouding worden gebruikt om het energieverbruik binnen eigen patrimonium de volgende legislatuur met 20 tot 40% te doen dalen. Bij openbare aanbestedingen: wordt aandacht besteed aan het energieverbruik (aankoop van zuinige

toestellen, auto's). En natuurlijk moet ook de verlichting van gebouwen en straten geëvalueerd worden.

Daarnaast moet gekozen worden voor hernieuwbare energie. Zie daarvoor 4.3

De meeste van die ingrepen zijn investeringen die zich op korte of lange termijn terugverdienen. Daarnaast zijn er ook nog de moeilijker meetbare voordelen. Het is goed voor het imago van de gemeente. En het heeft ook een belangrijke sensibiliserende waarde.

De gemeente moet ook letten op haar waterverbruik. Bij nieuwbouw of verbouwing van het gemeentelijk patrimonium worden zoveel mogelijk waterbesparende toepassingen geïntegreerd. Een wateraudit wordt gebruikt om het waterverbruik met minstens 15% te laten dalen. Belangrijke toepassingen zijn het opvangen van regenwater en het laten infiltreren of aansluiten op een gracht, het opvangen van regenwater en het aansluiten op de sanitaire voorzieningen en voor schoonmaak en tuin, het invoeren van maatregelen om water te sparen zoals spaartoetsen op toiletten, spaardouchekoppen, spaarkranen, elektronische kranen,... ; Ook op vlak van begroening kan heel wat water worden uitgespaard: door de plantenkeuze af te stemmen op de locatie, door te kiezen voor vaste planten i.p.v. eenjarigen, door regenwater te gebruiken voor het begieten van bloembakken en hangmanden...

- *Edegem: De gemeente Edegem heeft een aantal fietsen aangekocht. Met dit initiatief wil de gemeente haar personeel op de fiets krijgen. Fietsen is goed voor gezondheid, mobiliteit én milieu. Bovendien is de fiets voor korte dienstverplaatsingen een uitstekend alternatief voor de wagen*
- *Halle: In het kader van het project Watercontracten en Watermeesters, engageerde de gemeente Halle zich om in 3 gemeentelijke gebouwen vernieuwende waterbesparende toepassingen te integreren: spaarkranen, een groot extensief groendak van 430 m² en hergebruik van regenwater voor 20 spaartoiletten met overloop van de regenwaterput naar infiltratiekom in kinderdagverblijf 't Pagaderke. Hergebruik regenwater voor spaartoiletten/urinoirs en voor schoonmaak brandweerwagenpark met overloop regenwaterput naar infiltratievoorziening, een extensief groendak van 300 m² en de heraanleg van de parking in grasdallen in de brandweerkazerne. In het stadhuis worden 31 toiletten vervangen door spaartoiletten en worden 27 kranen aangepast naar spaarkranen.*
- *Destelbergen: onder begeleiding van Ecolife is binnen de gemeente Destelbergen een EcoTeam opgestart. Vanuit dit team zijn een dertigtal acties rond interne milieuzorg uitgevoerd. Ook de inwoners zijn betrokken bij het project. Via een tentoonstelling in de hal van het gemeentehuis kon iedereen zien hoeveel papier gebruikt wordt in de gemeente. Dankzij diverse acties is het papiergebruik met 10% verminderd.*
- *Reeds een veertigtal gemeenten startten de voorbije jaren met een EcoTeam op het Werk.*

[3] Een gezonde en natuurvriendelijke gemeente

Het Vlaamse decreet van 21 december 2001 houdende de vermindering van het gebruik van bestrijdingsmiddelen door openbare diensten in het Vlaamse Gewest verbiedt de openbare besturen om op het openbaar domein sinds 1 januari 2004 chemische bestrijdingsmiddelen te gebruiken, tenzij een afwijking op dit verbod werd aangevraagd. Een afwijking op het verbod wordt echter enkel toegestaan als het gemeentebestuur een reductieprogramma opstelt, dat de afbouw van chemische bestrijdingsmiddelen in het openbaar domein verduidelijkt. De gemeente moet in de komende bestuursperiode resoluut gaan voor de correcte uitvoering van de reductieplannen. Daarbij wordt maximaal gebruik gemaakt van de mogelijkheden die opgesomd staan in de handleiding 'Zonder is gezonder'.

- *Westerlo: Het gemeentebestuur van Westerlo wil een voorbeeld zijn voor zijn burgers en aantonen dat het gebruik van bestrijdingsmiddelen enkel in uitzonderlijke omstandigheden (bruine rat en wespen) te verantwoorden is. Enkele belangrijke stappen in het beleid: 1994: eerste gegevens hoeveelheid gebruikte bestrijdingsmiddelen op verhardingen;*

1998: registratie hoeveelheid gebruikte bestrijdingsmiddelen zowel op verhardingen als in groenzones;
2001: proefgebied vegen van goten groot succes en uitgebreid voor de hele gemeente, banning van herbiciden in gemeentelijke plantsoenen onderhouden in eigen beheer;
2002: registratie verbruik voor bestrijding Amerikaanse Vogelkers, eerste gegevens hoeveelheid gebruikte bestrijdingsmiddelen tegen wespen en ratten;
2003: indiening eerste actieprogramma pesticidenreductieplan
2005: alternatieve onkruidbestrijding (zonder bestrijdingsmiddelen) in proefgebied;
2008: alternatieve onkruidbestrijding in de volledige gemeente;
2014: gebruik van bestrijdingsmiddelen verboden (behalve bruine rat en wespen);

[4] Een afvalarme gemeente

En natuurlijk geeft de gemeente ook op het vlak van afvalvoorkoming het voorbeeld. Het materiaalgebruik van de gemeentelijke diensten wordt nauwkeurig opgevolgd en er worden initiatieven genomen om het verbruik te doen dalen.

De gemeente moet ook resoluut kiezen voor hergebruik en preventie. Zo kan de gemeente herbruikbare bekertjes ter beschikking stellen voor festiviteiten of een premie voor herbruikbare luiers voorzien. De gemeente moet ook maximaal investeren in de preventie van groenafval door thuiscomposterende te stimuleren.

[5] Duurzaam bouwen

Bij bouwwerken en inrichting van de gebouwen maakt de gemeente gebruik van natuur- en milieuvriendelijk materiaal: hout van duurzaam geëxploiteerde bossen (in het bijzonder hout met FSC-label), natuurverven, breekpuin met COPRO-keuring...
Op het vlak van gebouwbegroening (gevelgroen, daktuinen, groendaken) en ecologisch groen kunnen gemeenten een voortrekkersrol spelen. Gemeenten kunnen bewijzen dat ecologisch groen ook mooi en functioneel kan zijn.

*- Beveren: De gemeente gebruikt indien mogelijk FSC-gelabeld hout: o.a. aan schooltuin (natuureducatief project), bij de heraanleg speelplaats school Kieldrecht, speelplein 3 Lindekens Beveren (FSC-banken), omgevingswerken nieuw chirolokaal Melsele, aankoop 10 zitbanken ter vervanging van zitbanken in diverse parken en op pleintjes, groenaanleg nieuwe verkaveling: integratie van materialen in FSC-hout
Sinds kort moedigt Beveren ook haar inwoners aan tot het gebruik van FSC-hout via het verlenen van subsidies.*
- Destelbergen: Ook op het gebied van duurzaam bouwen is de gemeente Destelbergen zich ten volle bewust van zijn voorbeeldfunctie. Zo stelde de dienst Leefmilieu in het kader van het interne milieuzorgsysteem (IMZ) "Een checklist voor gemeentelijke bouwprojecten" op. Deze lijst somt een aantal minimumvereisten op waaraan gemeentelijke bouwprojecten moeten voldoen op het gebied van energie, water en materialen. De principes van ecologisch en duurzaam worden dan ook toegepast bij de bouw van het nieuwe gemeentelijke jeugdcentrum.

[6] De gemeentelijke milieudienst

De gemeente investeert in een goed werkende gemeentelijke milieudienst.
Een milieu-ambtenaar en duurzaamheidsambtenaar aanwerven is een minimumvereiste voor een gemeente die milieubeleid serieus neemt. Er is ook minstens 1 persoon die de rol vervult van natuurambtenaar. Die is op de hoogte van ecologische processen en functioneert als aanspreekpunt voor vragen in verband met het gemeentelijk natuurbeleid. Eventueel kan dit ook een groenambtenaar zijn die met bijkomende vorming opereert onder toezicht van de milieuambtenaar.

[7] Plannen en beleid

Vanaf 2005 moet een gemeente overeenkomstig het decreet algemene milieubepalingen een milieubeleidsplan opstellen (Gemeenten die de samenwerkingsovereenkomst hebben ondertekend waren dat al verplicht). Het is belangrijk dat dit gemeentelijk milieubeleidsplan zoveel mogelijk meetbare doelstellingen opneemt: Aantal hectaren natuurgebied, aantal km heggen, hoeveelheid restafval per inwoner, bespaarde tonnen CO₂... Via de gemeentelijke infokanalen, via de website of eventueel via het milieujaarverslag wordt er over de voortgang gerapporteerd.

De gemeente zoekt maximaal naar mogelijke medefinanciering. Op het vlak van natuur kan dit via natuurinrichtingsprojecten. Ook door samenwerking met vrijwilligersverenigingen kunnen kosten bespaard worden.

[8] De vervuiler betaalt

Bij het uitvoeren van het gemeentebeleid doet de gemeente zoveel mogelijk een beroep op het beginsel 'de vervuiler betaalt'. Dit is een duidelijk, eerlijk en efficiënt beginsel, dat op een ruime aanvaarding kan rekenen.

Dit sluit natuurlijk niet uit dat er correcties en vrijstellingen mogelijk zijn om sociale of andere redenen.

- *Regionale milieuzorg: zonder Gemeentekaart komt men niet op de geautomatiseerde recyclageparken in beheer van Regionale Milieuzorg, momenteel Herk-de-Stad en Overpelt. Elk gezin krijgt een gratis quotum voor recycleerbaar materiaal (bvb Papier en karton, groenafval,...) en breekpuin op zijn de kaart*

[9] Handhaving

Een goed milieubeleid staat of valt met een goede handhaving. Voor de inwoners is het weinig motiverend de regels na te leven als anderen die regels telkens opnieuw ongestraft naast zich neer leggen.

De gemeente speelt op het vlak van afdwinging een belangrijke rol. De gemeentelijke milieudienst en dienst ruimtelijke ordening moeten specifiek tot taak krijgen inbreuken in kaart te brengen en op te volgen. Klachten van inwoners over eventuele inbreuken moeten serieus genomen worden, en op een eenvormige wijze geregistreerd worden.

Milieucriminaliteit moet ook een centraal aandachtspunt zijn van de politiezones. Die moeten daarbij intensief samen werken met o.a. de cel leefmilieu van de federale politie, met de mestbank en met de OVAM. De gemeente investeert tijd en middelen in de oprichting en exploitatie van de milieucellen van de politie.

Ook *preventieve* handhaving is belangrijk. Er moet meer toezicht gebeuren los van een klacht of ongeval, bvb n.a.v. een vergunningsaanvraag of bij de doorlichting van een bepaalde sector,... Gemeente en gewest spreken daarvoor een 'minimumniveau' (frequentie en kwaliteit) van preventief toezicht af en maken een planning op van de uit te voeren inspecties.

3. ZUIVER WATER

Onze speerpunt:

Het afvalwater van vier op tien Vlamingen belandt nog steeds ongezuiverd in de natuur. Het afvalwater dat wel het zuiveringsstation haalt, is vermengd met (proper) regen- en grondwater. Dat bemoeilijkt de zuivering. Bovendien komt bij elke stortbui ongezuiverd water en slib via overstorten in de beken terecht. De enige oplossing is afkoppelen en aansluiten !

De gemeente moet zich ertoe verbinden om bij nieuwe en ook bij het vernieuwen van rioleringen een gescheiden afvoersysteem voor regenwater en afvalwater te voorzien. Regenwater hoort thuis in grachten. Grote verharde oppervlaktes, drainages, beken en grachten mogen niet afwateren in het rioleringsnet. Ook bij de gezinnen moet het regenwater afgekoppeld worden naar een regenput of naar een tuin. De gemeente moet dergelijke afkoppeling bevorderen, zowel via bewustmaken, via subsidies als via het opleggen van verplichtingen. Het vuile afvalwater moet effectief gezuiverd worden. De gemeente zorgt ook voor controle op de aansluiting van de burger op het netwerk.

3.1 Gemeente en integraal waterbeleid.

De basis voor het integraal waterbeleid vormt de Europese Kaderrichtlijn Water. Deze hanteert de watersysteem-benadering waarbij water in al zijn vormen tegelijk wordt bekeken. De onderlinge samenhang tussen oppervlaktewater, grondwater, riolering, drinkwaterbereiding, industrieel gebruik van water is van belang. Water wordt bekeken in al zijn mogelijke gebruiksfuncties: door de verschillende sectoren (landbouw, huishoudens, industrie, ...) maar ook in zijn natuurfuncties. Naast het gebruik van vandaag, moet ook naar de (verre) toekomst worden gekeken. Dit is de zorg voor duurzame ontwikkeling. Via Europa en Vlaanderen heeft het integraal waterbeleid in de voorbije jaren ook de gemeenten bereikt. Dit is een kans die met beide handen moet gegrepen worden.

3.2 Situatie

Beleid

In Vlaanderen heeft men de Europese richtlijn vertaald in het decreet Integraal Waterbeleid (IWB). Het is echter wachten op het eerste uitvoeringsbesluit bij het decreet, waardoor er nog zeer veel onduidelijkheid is over de uitvoering ervan. Gelukkig blijkt dit op de meeste plaatsen geen excuus om stil te zitten. Via de samenwerkingsovereenkomst wordt volop gewerkt aan de DuLo waterplannen, de aanloop naar de deelbekkenbeheersplannen. Op een aantal plaatsen zijn de lokale en provinciale MINA raden betrokken partij. Het is nu aan ons allen om ervoor te zorgen dat het niet bij plannen blijft. Ook de gemeente speelt daarbij een cruciale rol.

Uitdagingen

Vlaanderen hinkt zwaar achterop als het over de zuivering van huishoudelijk afvalwater gaat. In theorie is zo'n 60% van de huishoudens aangesloten op een zuiveringsstation. Nochtans is er een verplichting (de Europese Richtlijn Stedelijke Afvalwater) om tegen 31/12/2005 alle huishoudelijk afvalwater te zuiveren. Voor de grote agglomeraties had dit zelfs al het geval moeten zijn tegen einde 1998. De gemeenten staan daarbij voor enorme uitdagingen. Enerzijds moet er nog veel geïnvesteerd worden in rioleringen die aansluiten op het bestaande 'centrale' netwerk. Daarbij gaat het om bijkomend aansluiten van woningen én het onderhouden en verbeteren van de bestaande infrastructuur – niet in het minst door afkoppeling (zie verder). Anderzijds geven de laatste schattingen aan dat minstens 20-25% van de woningen niet op dit systeem zullen kunnen worden aangesloten - daar moet een oplossing komen via kleinere netwerken aangesloten op KWZI's en in het slechtste geval IBA's.

Het driesporenbeleid van de Vlaamse regering schuift die verantwoordelijkheid door naar de gemeenten (riolering, KWZI's) en de particulieren (IBA). Dit zet gemeentebesturen in een ongemakkelijke positie. De vooropgestelde timing is kort en de investeringsbehoefte is groot ten opzichte van het gemeentelijke budget. Bovendien is situatie niet in iedere gemeente gelijk, afhankelijk van de inspanningen in het verleden en de al dan niet verspreide bebouwing. In veel gevallen wordt momenteel gewerkt aan overeenkomsten met drinkwatermaatschappijen om in min of meerdere mate taken uit te besteden. Daarbij gaat veel aandacht naar de financiële aspecten van de zaak – maar blijft de inhoud (wat gaan we doen, hoe halen we onze doelstellingen) veelal onderbelicht.

De gevolgen van deze achterstand inzake waterzuivering (en andere) zijn voor iedereen zichtbaar. Slechts 2% van de waterlopen haalt de Vlaamse basiskwaliteitsnormen. 74% van de meetplaatsen heeft een verontreinigde of sterk verontreinigde waterbodem. Vlaanderen heeft de slechtste waterkwaliteit van geheel Europa.

Ook overstromingen en de aanpak ervan blijven een probleem. Ondanks geregeld terugkomende problemen blijkt het heel moeilijk om brongerichte maatregelen (afkoppeling en infiltratie) en geïntegreerde oplossingen (zoals natuurlijke overstromingsgebieden) in de praktijk om te zetten. De juridische onzekerheden rond de watertoets – door het ontbreken van een uitvoeringsbesluit – maken dat ook dit instrument te weinig zichtbare effecten op het terrein haalt.

3.3 Aandachtspunten voor de volgende bestuursperiode

[1] Deelbekkenbeheersplan: uitvoeren, evalueren, nieuwe plannen

Tegen 22 december 2006 moeten de deelbekkenbeheersplannen klaar zijn. In die plannen komen vooral concrete acties. Hieronder geven we voor vier thema's aan welke acties nodig zijn.

De gemeente moet ervoor zorgen dat de acties die in dit plan zijn aangekondigd, ook effectief worden uitgevoerd en tot de gewenste resultaten leiden. In de tweede helft van de periode 2007-2012 is een evaluatie nodig, waarin bekeken wordt welke doelstellingen gehaald zijn, en waar nog werk is – om op basis daarvan in 2012 nieuwe deelbekkenbeheersplannen te maken.

[2] Afvalwater: afkoppelen en aansluiten

Het grootste probleem in onze afvalwaterzuivering is dat te weinig vuil - en te veel proper water de waterzuiveringstations bereikt. Het afvalwater van meer dan vier op de tien Vlamingen belandt ongezuiverd in de natuur. Het afvalwater dat wel de zuivering haalt, is vermengd met (proper) regen - en grondwater. Dat bemoeilijkt de zuivering. Bovendien komt bij elke stortbui via overstorten ongezuiverd water en slib in de omgeving terecht. Er is nochtans een oplossing: afkoppelen en aansluiten!

Afkoppelen...

De gemeente verbindt zich ertoe om bij nieuwe of vernieuwde rioleringen in zoveel mogelijk gevallen een volledig gescheiden afvoersysteem voor regenwater en voor afvalwater te voorzien. Regenwater hoort thuis in grachten. Zo bouwen we toekomstgericht naar een volledig gescheiden systeem. Grote verharde oppervlaktes, drainages, beken en grachten mogen zeker niet afwateren in het rioleringsnet. De gemeente zorgt voor een inventarisatie van de knelpunten én een actieplan om ze op te lossen. Ook bij de gezinnen kan vaak (een deel van) het regenwater afgekoppeld worden naar een regenput, of naar een tuin. De gemeente zal dergelijke afkoppeling bevorderen, zowel via bewustmaken, via subsidies als via het opleggen van verplichtingen.

En aansluiten !

Het vuile afvalwater moet effectief de zuivering bereiken. Op basis van het zoneringsplan (dit zou eind 2005 op tafel liggen) moet er een uitvoeringsplan komen met daarin een oplijsting van alle projecten die nodig zijn om een volledige sanering van het gemeentelijk grondgebied uit te voeren en het afvalwaterstelsel goed te laten functioneren – inclusief timing en financiering !

Bestaande rioleringen dienen goed onderhouden te worden en de vastgestelde gebreken daadwerkelijk aangepast. Een onderhoudsplan voor de rioleringen is geen luxe, maar een noodzaak.

Controle op aansluiting en afkoppeling is een cruciale taak voor de gemeenten. De gedane investeringen in rioleringen geven te weinig resultaat doordat er niet – of foutief – op wordt aangesloten. Controles op het terrein doen de investeringen renderen. Ze leveren veel resultaat op – met weinig geld.

Afvalwaterzuivering is – financieel bekeken – de grootste milieu-uitdaging voor de gemeente de komende legislatuur. De moeilijke kostenverdeling en de grote verschillen tussen gemeentes mogen geen reden zijn om bij de pakken te blijven zitten. De gemeente kan één of meerder taken die hierboven beschreven staan (laten) uitvoeren in samenwerking met anderen (bvb de drinkwaterintercommunales) – maar het blijft wél de eindverantwoordelijkheid van de gemeente om ervoor te zorgen dat het effectief gebeurt.

- Opwijk heeft al jaren een uitgewerkte planning voor het bereiken van een volledige zuivering van al het afvalwater.
- Leuven (en vele anderen) hebben een uitgewerkt controle- en onderhoudsplan.
- De stad Aalst heeft goed werkend beleid inzake nieuwe aansluitingen en haalt in strak tempo de lozingspunten uit de beek: in 2007 – 2008 zijn alle Aalsterse beken proper. Nieuwbouw mag hier geen regenwater meer aansluiten op de riolering tenzij onder zeer strenge voorwaarden. Gescheiden aansluitingen worden gemeden als de pest.
- Genk kiest bij rioleringswerken zo veel mogelijk voor het volledig gescheiden rioleringsstelsel. Bij ieder nieuwbouwproject wordt vandaag de gescheiden afkoppeling pleonasme in de bouwplannen voorzien.
In Bierbeek wordt al jaren pionierswerk geleverd inzake kleinschalige waterzuivering en het infiltreren van regenwater.

[3] Zuinig watergebruik

De gemeente heeft de blijvende opdracht om de inwoners aan te zetten tot zuinig waterverbruik. Niet alleen bij de gezinnen, maar ook bij de landbouwers en de industrie ligt nog een groot besparingspotentieel. De gemeente moet geregeld informatie verschaffen over het actueel waterverbruik binnen de gemeente. Daaraan moeten tips gekoppeld worden om het waterverbruik omlaag te halen. Het hergebruik van water, en het gebruik van regenwater moet gestimuleerd worden. Bij bouwkundige ingrepen wordt een wateraudit toegepast om tot een duurzaam watergebruik te komen

- Tijdens de voorbije 2 jaar hebben 15 Vlaamse gemeenten zichtbaar werk gemaakt van duurzaam watergebruik. De gemeenten Geraardsbergen, Buggenhout, Asse, Oud-Heverlee, Halle, Gooik, Dilbeek, Sint-Pieters-Leeuw, Olen, Kapellen, Bonheiden, Sint-Katelijne-Waver, Berlaar, Duffel en Sint-Truiden werkten samen met lokale verenigingen en scholen aan een watercontract voor duurzaam waterverbruik. Via duidelijke communicatie hebben zo een 1000-tal huishoudens via de school van de kinderen of via hun vereniging tips gekregen hoe zij thuis en ook op school duurzaam kunnen omspringen met water.

[4] Voorkomen wateroverlast

Het beleid is er veelal op gericht geweest om water zo snel mogelijk af te voeren. In de voorbije jaren zijn we geleidelijk tot het besef gekomen dat het oude beleid van indammen en

afvoeren niet werkt. Een te snelle afvoer van regenwater leidt tot wateroverlast, overstromingen, erosieproblemen en op andere plaatsen tot verdroging. Door klimaatveranderingen (stijging zeespiegel, meer geconcentreerde regenval) zullen deze problemen in de toekomst nog groter worden. Een andere aanpak is nodig. We moeten ervoor zorgen dat het water daar waar het valt langer vastgehouden wordt. Wat we niet kunnen vasthouden of infiltreren, moeten we bergen en vertraagd afvoeren. Concreet:

Vasthouden, infiltreren en hergebruik

Water moet zo lang mogelijk tegengehouden worden op de plaats waar het valt en waar mogelijk in de grond sijpelen. De toepassing van de bestaande stedenbouwkundige verordening is daarbij een begin. De gemeente moet instaan voor een efficiënte controle daarop (dat gaat hand in hand met een controle op de aansluiting op de riolering). De gemeente speelt ook een voorbeeldrol in de vertraagde afvoer van regenwater. De gemeente past infiltratievoorzieningen (wadi, infiltratieput of – buis, infiltratietegels,...) en groendaken toe bij de gemeentelijke gebouwen en communiceert hierover naar de bevolking toe. Ze stimuleert haar burgers om dit voorbeeld te volgen.

Grachtenbeleid

Herwaardering van het grachtenstelsel is cruciaal. Er moet een onderhoudsplan zijn voor de grachten. Grachten moeten, waar mogelijk, terug opengelegd worden. Er moet een verbod komen om bestaande grachten te dempen of te overwelven. Een voorbeeldverordening over dit laatste punt maakt deel uit van de samenwerkingsovereenkomst. (Een mooi voorbeeld van goed grachtenbeheer is de gemeente Evergem)

[5] Ruimte voor water.....

De gemeente (en de provincie) zouden infiltratie- en overstromingsgebieden moeten aanduiden in bijzondere plannen van aanleg (BPA) of de ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP). De gemeentelijke BPA's en RUP's zouden werkelijk fysieke ruimte moeten voorzien in het verordenend grafisch plan. De bijhorende stedenbouwkundige voorschriften moeten de functie van deze gebieden duidelijk vermelden. De waterberging biedt daarbij goede mogelijkheden voor natuurontwikkeling en recreatie.

..... is ruimte voor natuur.

Niet alleen de mens en zijn activiteiten zijn gebaat bij meer ruimte voor (proper) water. Het kan ook een goede zaak zijn voor de natuur. Want waar ruimte komt voor water, komt ruimte voor natuur. Rechtgetrokken grachten en beken die weer kans krijgen om te meanderen, zorgen niet alleen voor een vertraagde afvoer (en dus minder overstromingen) – maar ook voor meer – en vooral betere – natuur. Idem voor bovenlopen die zo natuurlijk mogelijk beheerd worden, en valleigebieden die hun winterse overstromingsfunctie terugkrijgen. De gemeente moet nieuwe waterberging benutten voor natuurontwikkeling en versterking van natuur en landschap. Beekvalleien verdienen herwaardering en een plaats in de ruimtelijke structuur van de gemeente - als natuurgebied of als verbindingsgebied. De gemeente kan ook een bijdrage leveren tot het wegwerken van vismigratieknelpunten. In de databank van vismigratieknelpunten kan ze nagaan welke knelpunten prioritair zijn en wat de mogelijkheden zijn om daaraan iets te veranderen.

[6] Erosie en sediment

Erosie vormt niet overal een probleem. Waar dat wel het geval is, is een erosiebestrijdingsplan aangewezen. De Code van Goede Praktijk voor het opmaken van een erosiebestrijdingsplan dient als leidraad. De focus moet liggen op inventarisering van de knelpunten en erosiepreventie door maatregelen aan de bron. Aanzetten tot verandering van teelt of teeltmethode (conservatielandbouw) en vermindering van de begrazingsintensiteit pakken het probleem op de beste manier aan.

(vb.: deelbekken van de Melsterbeek (gemeente Sint-Truiden): hier pakte men het probleem aan door zowel kleinschalige erosiebestrijdingswerken te plaatsen als door proefvelden voor minimale bodembewerking op te zetten)

Beheersovereenkomsten

Sinds 2005 kunnen landbouwers een beheersovereenkomst sluiten rond erosiebestrijding. In ruil voor het uitvoeren van maatregelen tegen erosie (niet kerende bodembewerking, aanleg van grasbufferstroken, aanleg en onderhoud van een dam met erosiepoel,...), krijgen ze subsidies. De gemeenten en de provincie kunnen de landbouwsector informeren over de voordelen, de implicaties en de vergoedingen van deze beheersovereenkomsten en aanmoedigen om deze overeenkomst aan te gaan.

4. GROENE ENERGIE

Onze speerpunt:

Het klimaat verandert, de olieprijsen blijven stijgen en de klassieke brandstofvoorraden raken langzaam op. Tijd om het energiebeleid over een andere boeg te gooien. Stap één is zo weinig mogelijk energie gebruiken. Stap twee is zoveel mogelijk hernieuwbare energie opwekken. De eerste stap dringt meer en meer door op allerlei beleidsniveaus. Daarom vinden wij het tijd om – naar analogie van heel wat Europese steden en gemeenten - een nieuwe stap vooruit te zetten. Iedere gemeente kan kiezen voor een duurzame energievoorziening.

Sinds de vrijmaking heeft de gemeente nog meer mogelijkheden om duurzame energie te gebruiken op haar grondgebied. Wij vragen daarom twee duidelijke acties: ten eerste dat de gemeente de stroom die ze zelf aankoopt vergroent. Groene stroom kopen ondersteunt de ontwikkeling van nieuwe projecten in Vlaanderen. Ten tweede vragen we dat de gemeente acties onderneemt op haar grondgebied om zo veel mogelijk duurzame energie op te wekken: grote of kleine windturbines, biomassa-projecten, zonneboilers, kleine waterkracht, kleine of grote warmte-krachtkoppeling op wijkniveau. Iedere gemeente kan alleen of in samenwerking met andere gemeenten en met haar bewoners, zoeken naar de beste gebieden en gebouwen zijn om projecten op te zetten. Om dan vervolgens die projecten te lanceren.

4.1 Voor gemeenten mag Kyoto geen 'ver van mijn bed show' zijn.

Op 16 februari 2005 is het Kyotoprotocol in werking getreden. België moet de uitstoot tegen 2012 met 7,5% verminderen ten opzichte van 1990 (en eigenlijk is de vereiste inspanning groter, want onze uitstoot is in de voorbije jaren verder gestegen). Volgens sommigen is dit een onmogelijke opdracht. Maar dat is het niet als iedereen een steentje bijdraagt.

Zeker de gemeente kan en moet daarbij een rol spelen. België en Vlaanderen kijken naar elkaar. En spelen de grote verongelukte. De gemeenten kunnen hun verantwoordelijkheid opnemen: zij staan het dichtst bij de gezinnen, en die staan via de woning en hun auto in voor een alsmat toenemend aandeel in de vervuiling.

4.2 Stand van zaken

Ondertussen komt het klimaatbeleid in België en Vlaanderen maar traag van de grond. De overtuiging leeft dat Vlaanderen nu al meer inspanningen doet dan andere landen, en dat wij als doorvoerland met een zware chemische industrie ook niet veel bewegingsruimte hebben. Alleen al over de verdeling van de inspanningen tussen de Vlaanderen, Wallonië en de federale overheid werd jaren gediscussieerd.

Op dit moment stoot Vlaanderen 12% meer uit dan in 1990. Het jongste milieurapport, MiRa-T 2004, windt er geen doekjes om. De evolutie is op alle vlak negatief. De emissie daalt niet, wel integendeel; de concentratie van broeikasgassen in de atmosfeer neemt verder toe; de temperatuur stijgt.

In Vlaanderen is 84 % van de broeikasgasuitstoot een direct gevolg van het energiegebruik, in het bijzonder van de verbranding van fossiele brandstoffen (steenkool, aardolie en aardgas). Dat betekent dat de vermindering vooral moet gezocht worden in de ontwikkeling van zuiniger technieken en processen, 'rationeel energiegebruik' (REG) en omschakeling naar hernieuwbare energie.

De verschillende overheden kijken vooral naar elkaar en de gemeenten worden vaak over het hoofd gezien. Jammer, want bij hen bestaat interesse en veel potentieel. Sommige gemeenten tonen al lang interesse. Zij traden toe tot het klimaatverbond en gingen het engagement aan om hun uitstoot met 50 % te verminderen.

Deze campagne werd recent concreter uitgewerkt en in de praktijk gebracht door het initiatief 'klimaatwijken'. Groepen gezinnen in de wijk en de gemeente, samengebracht in klimaatwijken, gaan vanaf oktober, Maand van de Energiebesparing, een zes maanden durende weddenschap aan. Ze wedden met hun gemeentebestuur dat ze 8 % kunnen sparen op hun energiefactuur op zes maanden tijd.

4.3 Aandachtspunten voor de volgende bestuursperiode

[1] Inwoners aanzetten tot zuinig energiegebruik.

De gemeente moet natuurlijk zelf het voorbeeld geven, maar daar mag het niet bij blijven. Een mix van informatie en premies is de beste lokale kyoto – cocktail om effectieve resultaten te bereiken op lokaal niveau:

- Gemeenten kunnen informatie op maat aanbieden via een één-loket-systeem, een energieloket of een energie- en milieuwinkel.
- Een gemeente kan educatieve acties opzetten voor bouwheren, architecten, installateurs,... in samenwerking met de provincie of de intercommunale en hiervoor beroep doen op milieuorganisaties of adviesbureaus.
- Een gemeente kan premies uitreiken voor 'e-novatie' bij renovatie zodat de renovatie een duurzaam karakter heeft (doorgedreven isolatie is de basis, zowel voor muren, dak, vloer als ramen). Bij nieuwbouw kan een premie gegeven worden voor de installatie van hoogrendementglas, doorgedreven isolatie (K-30 norm), ventilatietechnieken, efficiënte verwarmingstechnieken of het gebruik van zonne-energie. Deze premie vervangt de huidige losse zonneboilersubsidie die in sommige gemeenten het licht gezien heeft.
- De gemeente kan zelf een voorbeeldwoning opzetten die daarna als informatiehuis of energie- en milieuwinkel kan fungeren.
- Ze kan ook een wedstrijd uitschrijven voor architecten en bouwheren voor het (ver)bouwen van een lage energiewoning in de gemeente, waarbij de gemeente voor de beste project(en) een financiële stimulans voorziet. De bouwheer kan daarna jaarlijks meewerken aan de opendeurdagen van lage energiewoningen van BBL en zo andere bewoners laten kennis maken met de pluspunten van een lage energiewoning.
- Een gemeente kan ingaan op een klimaatweddenschap met wijken en hen belonen met een buurtpremie indien de wijken samen energie sparen.
- Er moet op toegezien worden dat stedenbouwkundige voorschriften (bij bouwvergunningen, verkavelingvergunningen en ruimtelijke uitvoeringsplannen) geen belemmeringen opleggen voor duurzaam bouwen. Verbouwingen die nodig zijn om de wettelijk voorziene isolatiewaarden voor nieuwbouw te bereiken moeten in principe altijd toegestaan worden. En in de bouwverordening moet een paragraaf opgenomen worden over duurzaam bouwen.
- De gemeente kan ook creatief gebruik maken van instrumenten zoals lokale reglementen (verkavelingverordeningen, criteria bij het bouwen en wonen, verbod op elektrische verwarming,...), premies en subsidies (zonne-energie, isolatie,...) maar ook een hele waaier aan sociale instrumenten zoals cursussen voor de bouw van laagenergiewoningen, opzetten van klimaatwijk-campagnes, coöperaties die samen investeren in duurzame energiebronnen steunen,

Een gemeente die een echt energiebeleid wil opzetten zet deze mix van instrumenten in en gaat nog enkele stappen verder. Ze promoot energiezuinige wijken, sociaal en ecologisch wonen met wijkverwarmingssystemen met mini WKK systemen, zonne-installaties en maakt ruimte voor participaties in windenergie. De promotie van lage energiewoningen vraagt dus een integrale gemeentelijke energieaanpak. Een gemeente kan nog verder gaan en echt sturend optreden naar Zwitsers of Scandinavisch model. Ze kan milieubelastende en verspillende elektrische verwarming ontmoedigen via een gemeentelijke verordening. Ze kan een maximum vermogen voor nieuwe aansluitingen vastleggen en zo een aanzet geven voor een efficiënt energiehuishouden.

- *Gent: De stad geeft bouwadvies-cheques aan de inwoners die milieuvriendelijk willen bouwen of verbouwen. Een cheque is goed voor 3 uur gratis advies over ecologisch bouwen en verbouwen bij de Milieuadvieswinkel van het Gents MilieuFront. Ook Merelbeke, Wachtebeke en Destelbergen bieden deze service aan.*
- *Gent richt drie woningen in als voorbeeldwoning duurzaam bouwen.*
- *Met de projecten EcoScore en Groene Voeten zijn in alle Vlaamse provincies projecten opgezet waarbij burgers gestimuleerd worden om hun ecologische voetafdruk (en CO₂-uitstoot) te verminderen. In Kampenhout is de campagne voor burgers ook gekoppeld aan een traject van milieuzorg in de gemeenten. Het project KyotoClub gaat specifiek in op de mogelijkheden van energiebesparing bij huishoudens. Met deze modellen heeft Ecolife vzw de voorbije jaren bijna 1000 gezinnen bereikt met een gemiddelde besparing op de totale voetafdruk van 8%.*

[2] Ruimte voor hernieuwbare energie

De gemeente moet investeringen in (kleinschalige) decentrale energieopwekking aanmoedigen. Of minstens daarvoor de nodige ruimte en het nodige beleidskader voorzien.

Er moet veel pro-actiever omgesprongen worden met windenergie. Nu beperkt de gemeente zich al te vaak tot het beoordelen van projectvoorstellen van investeerders. Daarbij laaien de gemoederen vaak hoog op. Een gans andere en veel constructievere aanpak is mogelijk als de gemeente op voorhand over windenergie en mogelijke locaties nadenkt. In overleg met de bevoegde adviesraden moet bekeken worden of er in de gemeente eventueel geschikte locaties zijn voor windmolens. Als dat het geval is, moet actief op zoek gegaan worden naar potentiële investeerders. Via concessies en aandelen kan de gemeente en of de bevolking er ook nog aan verdienen.

De gemeente moet stedenbouwkundige beperkingen voor het plaatsen van zonnecellen wegwerken.

De gemeente moet ook zelf gebruik maken van hernieuwbare energie. Er moet gekozen worden voor een energieleverancier die energie opwekt uit zon- en waterkracht. En waar mogelijk moet de gemeente ook zelf zonnepanelen laten leggen.

- *Eeklo was pionier in het stimuleren van windmolens op haar grondgebied.*
- *Wuustwezel: Net op de dag dat het Kyoto-protocol van kracht is geworden werden in de bib van Wuustwezel fotovoltaïsche zonnepanelen in gebruik genomen. Binnen is op een grote display te zien hoeveel Watt het zonnepaneel op elk moment levert, hoeveel Kilowattuur reeds in het totaal is geproduceerd en welke besparing in CO₂-uitstoot dit oplevert. Deze panelen werden geplaatst door de firma Izen voor 18.000 euro. De Vlaamse overheid geeft een subsidie van 50 %. De verwachte jaaropbrengst bedraagt meer dan 2000 KWh. Op deze manier draagt de gemeente Wuustwezel haar steentje bij in het beperken van de CO₂-uitstoot, en wil ze ook promotie maken voor zonne-energie.*

5. NATUUR VOOR IEDEREEN

Onze speerpunt:

Nu al laat één derde van de Vlaamse gemeenten een gemeentegrond beheren door natuurverenigingen. Een goede zaak, niet alleen voor de natuur, maar ook voor de mensen, want op die manier kunnen inwoners in eigen gemeente van de natuurpracht genieten waaraan ze zelf hebben bijgedragen. Maar Vlaanderen blijft desondanks nog een natuurarme regio. Mensen hebben natuur nodig in hun buurt. Gemeenten kunnen nog beter inspelen op de behoefte aan groene ruimten. 30 m² groen per inwoner, verdeeld in wijkgroen op wandelafstand en stadsgroen op grotere afstand, is daarbij een richtsnoer.

En waarom zou de gemeente niet één of meer bedreigde soorten 'adopteren'? Sommige gemeenten zetten zich nu al in voor amfibieën of zwaluwen. Vaak met goede resultaten. Als de andere besturen in de komende jaren dat voorbeeld volgen, dan ziet de toekomst er voor de Vlaamse fauna en flora iets rooskleuriger uit. Ook dit kan trouwens samen met vrijwilligers.

5.1 Groen, natuur en bos als opstap naar duurzame ontwikkeling

De gemeenten moeten investeren in meer natuur en bos op hun grondgebied. De Vlaamse natuur is sterk bedreigd, en ondanks de hoerastemming de voorbije jaren is de toestand nog altijd verre van rooskleurig.

Eén van de problemen is dat iedereen naar iedereen kijkt. Nochtans moet de gemeente zeker niet wachten op Europese regels of op gewestelijke initiatieven om iets te ondernemen. Er zijn zeer veel verschillende initiatieven mogelijk op maat van het plaatselijke budget en de eigen situatie. Van de aanleg van een haag tot de inrichting van een natuurgebied. Zelfs kleinschalige initiatieven kunnen een belangrijke impact hebben. Als ze maar doordacht en gericht gebeuren. Investerings in natuur hebben als voordeel dat er vrij snel zichtbare en tastbare resultaten zijn, en dat is belangrijk voor het draagvlak.

Investerings in meer natuur zijn niet alleen belangrijk voor het behoud van de fauna en de flora. Natuurgebieden bieden de inwoners ook de mogelijkheid om in eigen gemeente tot rust te komen, te wandelen of te spelen. Niet iedereen kan op vakantie naar de mooie buitenlandse natuur. Natuurgebieden kunnen ook een rol spelen als natuurlijk overstromingsgebied, en dus het overstromingsrisico elders verkleinen. Of ze kunnen voor een buffer zorgen tussen een drukke weg en een woonzone.

De aanwezigheid van groen is belangrijk voor steden en gemeenten. Groen heeft een positieve impact op de leefbaarheid, de ruimtelijke ontwikkeling en de milieuhuishouding. Welke vorm dit groen aanneemt, is sterk bepaald door de lokale situatie: in een stad zijn er andere mogelijkheden dan in een landelijke of voorstedelijke gemeente. Niet alleen parken en bossen, maar ook het kleinere groen is belangrijk: laanbomen, perken, plantsoen, groendaken, gevelgroen... dragen bij tot de realisatie van een groen netwerk. Ze zorgen voor een gezondere woonomgeving en scheppen kansen voor de ontwikkeling van stadsnatuur.

5.2 Stand van zaken

Vlaanderen kent net zoals andere regio's in de wereld een enorme verstedelijkingsdruk. Wetenschappers beschrijven Vlaanderen zelfs als één grote "nevelstad". Wat "groene infrastructuur" betreft blijven we ondanks een recente inhaaloperatie, in vergelijking met buitenlandse steden achterop hinken. Uit het jongste MiRa-T blijkt dat vooral de regionale steden zeer slecht scoren op het vlak van wijk- en buurtgroen. Een derde van de stadsbewoners heeft geen buurtgroen binnen bereik.

Een expliciete bevraging bij stadsverlaters naar hun motieven om te verhuizen, toont dat zij bijna zonder uitzondering op zoek gaan naar "een groenere woonplaats". Investeren in groen is een belangrijk instrument om stadsvlucht tegen te gaan.

Nu komt groen bij ruimtelijke planning meestal in laatste instantie aan bod, soms enkel als een pure aankleding van de infrastructuur. Het wordt niet geïntegreerd in een ontwerpproces of soms om economische redenen er op korte termijn zelfs uit geschrapt.

Niet alleen in steden maar ook in gemeenten is er vaak een tekort aan bereikbaar groen. Nochtans is er bij de inwoners een groot draagvlak voor groen aanwezig. Bijna de helft van de Vlaamse bevolking mist dit nabije groen, in de steden loopt dit op tot meer dan de helft. Er is vooral behoefte aan groen als verlengde van de straat of wijk.

Op het vlak van bos scoren we nog slechter. Vlaanderen behoort tot de bosarmste regio's van Europa. Nochtans zijn bossen meer dan nodig. Zelfs op een beperkte oppervlakte kunnen bossen vele rollen vervullen: de ecologische, sociale, educatieve, economische en milieubescherpende functies van bossen zijn perfect combineerbaar binnen één boscomplex.

Het is ook bewezen dat groenvormen – bossen, maar ook het kleinere stedelijke groen – een buffer vormen tegen luchtverontreiniging en dat ze een positieve (matigende) impact hebben op het klimaat in de stad. Hoe meer groen, hoe beter de luchtkwaliteit, hoe beter lawaai gedempt wordt en hoe minder stofdeeltjes terechtkomen in de atmosfeer. Dat alles geldt niet alleen voor bossen, maar ook voor stedelijk groen en is een zeer belangrijke motivatie voor meer stedelijk groen.

Het gaat niet goed met de Vlaamse natuur. Dat wordt in het jongste natuurrapport (mei 2005) nogmaals bevestigd. De Vlaamse natuur verschaalt verder, en als het huidige beleid aanhoudt ziet het er ook in de toekomst niet te best uit.

Het aantal natuurgebieden stijgt langzaam maar zeker. Maar er zijn nog zeer veel blinde vlekken op de kaart. In zeer veel gemeentes is er tot op vandaag 0.0% beschermde natuur. Bovendien houdt de vervlakking buiten de beschermde gebieden aan. De belabberde algemene milieukwaliteit, de versnippering van de open ruimte, de alsmaar voortschrijdende intensivering van de landbouw, heeft een enorme impact op de weinige natuur die er in Vlaanderen rest.

Nochtans zijn er veel mogelijkheden. Gemeentes die er geld in investeren kunnen meestal trouwens ook veel Vlaamse en private middelen aantrekken: middelen voor plattelandsontwikkeling, voor duurzame bedrijventerreinen, voor aankoop van natuurgebieden,...

5.3 Aandachtspunten voor de volgende bestuursperiode

[1] Vergroening van de openbare ruimte

Een degelijk groenbeheer begint met een doordachte visie. Groen moet opgevat worden als een volwaardig onderdeel van de stedelijke ruimte. Geen "schaamgroen" om woongebieden van elkaar te scheiden, om de aandacht van lelijke gebouwen of industriezones af te leiden, om restgebiedjes op te vullen maar wel groen dat verbindt en dat de kwaliteit van de stad verbetert. Een goed overleg tussen ontwerper, beheerder en gebruiker is hierbij van essentieel belang.

Groen moet gezien worden als een belangrijke investering. Om te beginnen kan hierbij de welzijnsfunctie in rekening gebracht worden. Goed openbaar groen betekent meer sociale contacten en zorgt voor opwaardering van achtergestelde buurten. Het is bewezen dat groen in de onmiddellijke omgeving positieve effecten heeft op gezondheid en welbevinden. Bovendien verdienen groenvoorzieningen zich op termijn ruimschoots terug: zo voorkomt men stadsvlucht, stijgt de waarde van de woningen in de buurt en wordt de horeca gestimuleerd.

Alle mogelijkheden voor het integreren van groenelementen moeten in overweging genomen worden: niet alleen grote projecten bij nieuwe verkavelingen, maar ook kleine groenelementen. Die kunnen zowel op initiatief van de overheid (laanbomen, perken, plantsoenen...) ontstaan, als door de inwoners, onder stimulans van die overheid bij particulieren (tegel- en daktuinen, geveltuinen).

De kwaliteit van het openbaar groen moet verbeterd worden. Zowel bij het beheer van het bestaande als bij nieuwe ontwerpen moet rekening gehouden worden met de verschillende functies en moet gestreefd worden naar een duurzame, mens- natuur- en milieugerichte aanpak.

[2] Meer en mooiere parkjes

De gemeente moet een realistische groennorm hanteren, en een plan opmaken om die norm te bereiken. Dit kan door bestaande groenvoorziening op te waarderen en door bestaande groene zones met elkaar te verbinden. Nieuwe infrastructuurwerken moeten afgetoetst worden aan de visie op groenzones, en moeten ertoe bijdragen om de vooropgestelde normen te bereiken.

De gemeente moet ook de ecologische inrichting van privé-groen stimuleren (zie ook hoger) en kan ook experimenteren met participatieve projecten. Door burgers te betrekken bij ontwerp, aanleg en beheer van openbaar groen kan beter tegemoet gekomen worden aan de wensen van de gebruikers en wordt de verantwoordelijkheidszin van burgers aangescherpt, evenals hun band met het groen.

[3] Natuurvriendelijke en bereikbare parken

Opeenvolgende rapporten bevestigen dat de Vlaamse steden en gemeenten een groot tekort hebben aan bereikbaar groen. Onder bereikbare groene ruimtes wordt verstaan dat binnen een afstand van 400 meter minstens 1 groene ruimte van meer dan 1ha ligt, en binnen de 800 meter minstens 1 groene ruimte van meer dan 10 ha.

Er moet een richtnorm opgesteld worden voor de behoefte aan groene ruimten in elke wijk. Deze norm moet vertrekken van de internationale behoeftenramingen aan groen in de stad: 30 m² groen per inwoner, verdeeld in wijkgroen op wandelafstand en stadsdeelgroen op grotere afstand.

In de voorbije jaren is hier geen positieve evolutie te merken. Het is natuurlijk niet gemakkelijk om op korte termijn iets te veranderen aan de bestaande ruimtelijke structuur. Maar jammer genoeg is er zelfs bij nieuwe projecten te weinig aandacht voor dit gegeven.

- De stad Gent heeft een groennorm die is vastgelegd op 10m² per bewoner op wijkniveau.

De eerste functie van parken is natuurlijk ontspanning en recreatie. Het zijn plaatsen waar kinderen kunnen spelen, waar mensen elkaar ontmoeten. Maar niets sluit uit dat die natuurvriendelijk en ecologisch ingevuld worden. Dat betekent minstens een inkleding met soorteigen planten en bomen. Bomen moeten oud kunnen worden in een harmonisch beheerd park. Maar ook dood hout is er op zijn plaats. Het gebruik van pesticiden en herbiciden kan in principe niet.

Een aantal instrumenten kunnen de drempel tot het harmonisch beheren van parken en groen verlagen. Zo baseert de subsidiëring die is voorzien in de groene component van de cluster 'natuurlijke entiteiten' binnen de nieuwe samenwerkingsovereenkomst 'Milieu als opstap naar duurzame ontwikkeling' zich quasi integraal op het harmonische gedachtegoed.

Parken moeten dynamisch beheerd worden. Een buurtpark moet mee evolueren met de buurt. Een beheerder moet op een vlotte manier op die wijzigende omstandigheden kunnen inspelen. De inwoners moeten ook kunnen meedenken over de inrichting van dat park.

[4] Gemeenten moeten voor bos zorgen

Gemeenten kunnen en moeten bijdragen tot de realisatie van de Vlaamse beleidsdoelstellingen van bosbehoud en bosuitbreiding. Dit kan door zelf bos aan te planten. Of door burgers en overheden die verantwoorde bosuitbreidingsprojecten voorstellen te steunen door het verlenen van de nodige vergunningen. Gemeentebesturen kunnen facilitator zijn bij de zoektocht naar plaatsen voor bosuitbreiding in hun gemeente. Het bestuur kan alle betrokken actoren samen brengen om de best mogelijke plaatsen voor bosuitbreiding te selecteren.

- *Ieper: aanplanting speelbos Tortelbos vlakbij de stad (eigendom: Vlaams Gewest die gronden kocht van OCMW)*
- *Roeselare: aanplanting speelbos op hiervoor aangekochte gemeentegronden, aansluitend bij Provinciaal Domein Sterrebos en gemeentelijk natuurdomein Kleiputten*
- *Hoogdele: aanplanting speelbos 'Ter Kerst' (bij Medisch Pedagogisch Instituut Dominiek Savio)*
- *Wetteren: aanplanten speelbos in wachtbekken in eigendom van afdeling Water (Vlaams Gewest)*
- *Lokeren: aanplanten van schermbos langs nieuw industriepark in samenspraak met buurtbewoners (Everslaar) door stadsbestuur en Vlaams Gewest*
- *Brugge: aanplanten stadsbossen in de groene gordel rond Brugge*
- *Ingelmunster en Bornem: maken een BPA/RUP op voor een speelbos vlakbij de dorpskern*
- *Merelbeke ondersteunt inwoners bij het aanplanten van bossen en kleine landschapselementen die bossen verbinden (knotbomenrijen, dreven en andere stapstenen en corridors), o.a. in het kader van de realisatie van het regionaal bos Gent. Er is ook een link met het herstel van trage wegen.*
- *Zeebos Blankenberge: bosuitbreiding en speelbos, gerealiseerd door stadsbestuur*
- *De gemeente Opwijk liet zelfstandig een studie uitvoeren naar bosuitbreidingsmogelijkheden in de gemeente, aansluitend bij 3 bestaande bossen. In een volgend stadium zoekt ze actief naar 10 ha bosuitbreiding in 2 jaar.*
- *de intergemeentelijke vereniging IGEMO (Mechelen) bracht 9 gemeenten samen om gezamenlijk een visie op bosuitbreiding in hun grondgebied op te bouwen. Hierbij werden in overleg met de gemeentebesturen, de betrokken actoren en het Vlaams Gewest kerngebieden voor bosuitbreiding aangeduid.*
- *De gemeenten Ninove en Roosdaal voeren samen met de provincies Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest een studie uit naar mogelijke locaties voor bosuitbreiding, de versterking van het Neigembos en het aanleggen van een stadsbos voor Ninove. Voor de geselecteerde locaties wordt een inrichtingsvisie opgemaakt. Dit alles wordt gekaderd binnen een globale visie op bos- en natuurontwikkeling in de Dendervallei rond Ninove.*
- *Het gemeentebestuur van Aalter participeerde zeer actief aan een localisatiestudie voor bosuitbreiding in het Meetjesland, die werd uitgevoerd door het Streekplatform Meetjesland, het provinciebestuur Oost-Vlaanderen en het Vlaamse Gewest.*

Maar dit kan ook door te verhinderen dat bestaand bos verdwijnt. Gemeentebesturen moeten bij het verlenen of weigeren van vergunningen rekening houden met de impact op bestaande bossen. Indien ontbossingen toch niet te vermijden zijn, kunnen gemeentebesturen ervoor zorgen dat er effectief bossen worden heraangeplant binnen de eigen gemeente. Hiervoor kan de gemeente het initiatief nemen om zelf te bebossen gronden aan te kopen in de gemeente.

- *Kapellen: de gemeente weigert een stedenbouwkundige vergunning af te leveren voor de verkaveling van woonparkgebied dat gelegen is in het verbindingsgebied tussen de Kalmthoutse Heide en het Klein en Groot Schietveld (Brasschaat)*

[5] Stadsbossen

Er is dringend nood aan meer bossen voor recreatie. Vlaanderen telt meer dan 15 miljoen bosbezoeken per jaar. En er is een groeiende vraag naar speelbossen. Op basis van een rondvraag in het jeugdwerk blijkt dat het aantal speelbossen minstens moet verdubbelen om aan de vraag te kunnen voldoen. Er zijn veel te weinig opengestelde bossen en deze bossen zijn te klein en te versnipperd om de recreatieve druk goed te kunnen weerstaan. Stadsbossen kunnen helpen om de eerste druk op te vangen.

In de komende bestuursperiode moeten de besturen alles doen wat in hun mogelijkheid ligt om de vooropgestelde doelen te bereiken.

- *Oostende & Bredene: aankoop gronden en realisatie stadsrandbos/parkbos door stadsbestuur*
- *Groen Lint Zuid (Kortrijk): aansluitend bij stadsbos realiseert het stadsbestuur een park*
- *Gentbrugse Meersen (Gent): het stadsbestuur van Gent realiseert één van de 4 groenpolen langs de stad in een meersen langs de Schelde, dit omvat o.a. 100 ha bosuitbreiding, herstel van meersenlandschap en recreatieve ontsluiting van het gebied*
- *Groene Velden (Mariakerke, Gent): aanleg van speelbos en bufferbos tussen Mariakerke en Ringvaart door stadsbestuur.*

[6] Natuur in de tuin

De natuurvriendelijke tuin is een paradijs: niet alleen voor de mensen, maar ook voor de ontelbare planten en dieren die er groeien, rondscharrelen en wonen. Eén van de basiselementen van een natuurvriendelijke tuin is verscheidenheid: een gevarieerde beplanting en een beperkte oppervlakte gazon. En natuurlijk is zo'n tuin volledig meststof- en pesticidenvrij. De verscheidenheid heeft ook een positieve impact op het tuinafval.

Indien eigenaars van privé-groen (burgers, scholen, kloosters...) ervan overtuigd kunnen worden om hun tuin ecologischer te beheren en meer gevelgroen en groendaken aan te leggen, dan wordt trouwens ook een grote winst geboekt voor de woonkwaliteit.

De gemeente kan natuurvriendelijk tuinbeheer op diverse manieren aanmoedigen en promoten. Ook daarvoor is een prijskamp en vermelding in het gemeentelijk infoblad een ideaal middel. De gemeente kan ook de aanleg van geveltuintjes aanmoedigen met een duidelijk reglement en door het beperken van de administratieve rompslomp. De meerwaarde voor de natuur is beperkt maar heeft onmiskenbaar een belangrijke sensibiliserende waarde.

[7] Soortbescherming

Elk jaar dikt de lijst van bedreigde en sterk bedreigde soorten aan. Het Natuurdecreet, en ook de Europese regelgeving voorziet dat Vlaanderen (België) maatregelen moet nemen om populaties van soorten en ondersoorten in stand te houden. Dit is het zogenaamd soortenbeleid. Maar dat komt in Vlaanderen niet van de grond. Aan mooie plannen geen gebrek, maar de uitvoering laat op zich wachten.

De gemeente kan hier zeker een rol spelen. In eerste instantie kan de aandacht gericht worden op bedreigde soorten die tot de verbeelding spreken of op een grote mate van sympathie kunnen rekenen: zwaluwen, vleermuizen,... Met een relatief geringe inzet van middelen kan dikwijls een duidelijk positief resultaat bereikt worden.

Soortbescherming is iets waarmee de gemeente kan uitpakken. Dat is zeker zo als het om soorten gaat die elders in Vlaanderen niet of nauwelijks voorkomen. Sommige gemeenten hebben zeer specifieke soorten, die nog slechts in één of in enkele gemeenten voorkomen: hamsters, adders, ... Die soorten kunnen het 'visitekaartje' of de 'mascotte' van de gemeente

worden. Maar de publiciteitswaarde is zeker niet tot die gevallen beperkt. Soortbescherming is altijd goed voor de communicatie, en heeft ook een belangrijke voorbeeld-functie.

Soortbescherming kan zeer veel gradaties aannemen . Van zeer gemakkelijk en goedkoop, tot ambitieus. De gemeente kan een paddenoversteek (mee) organiseren, nestkasten hangen, ijskelders inrichten voor vleermuizen, poelen graven...

Om onnodige rompslomp te vermijden kan daarvoor best aangesloten worden bij lopende activiteiten. In Vlaanderen zijn er honderden vrijwilligersgroepen actief die zich specifiek voor 1 of meerdere soorten inzetten: kerkuilen, vleermuizen, zwaluwen, amfibieën... De meeste daarvan zijn sterk lokaal ingebed en hebben een jarenlange expertise. Daar kan en moet de gemeente gebruik van maken.

- Merelbeke: de jaarlijkse paddenoverzet groeide uit tot een poelenplan, dat samen met de lokale Natuurpunt-groep werd opgesteld.
- Brugge en Olen: Aan de gemeenteraad werden een aantal maatregelen voorgelegd om het broedsucces van deze vogels te verhogen. Zo wordt een toelage voorzien voor wie bestaande huis- en boerenzwaluwnesten in stand houdt of wie gierzwaluwkunstnesten plaatst. Waar de stad bouwheer is, zal er ook aandacht zijn voor nestgelegenheid voor gierzwaluwen. Voor de huiszwaluw zijn initiatieven voorzien voor het aanbrengen van nestplankjes aan private en openbare gebouwen.
- Schoten: projecten voor Phegea-vlinder, gierzwaluwen, kerkuilen, bonte en grauwe vliegenvanger (schenken nestkasten aan bewoners in ruil voor jaarlijkse inventarisatie).

[8] Natuurreservaten – natuurgebieden

De verwerving en het beheer van natuurterreinen is en blijft een zeer nuttig en zeer efficiënt middel om bedreigde natuurwaarden te beschermen. Gemeenten kunnen eigen terreinen beheren als natuurgebied en die laten erkennen als natuurreservaat. Dit kan om het even waar, maar natuurlijk bij voorkeur in gebieden met een hoge natuurwaarde. Meestal zijn dat de gebieden die aangeduid zijn als VEN-gebied (Vlaams Ecologisch Netwerk) en of als Habitatrichtlijngebied. Er wordt bij voorkeur ook rekening gehouden met uitbreidingsmogelijkheden.

Doorgaans is het meest efficiënt om aan te sluiten bij bestaande reservaatprojecten. In ruim 80% van de gemeenten beheren vrijwilligers van Natuurpunt, VZW Durme en de Stichting Limburgs Landschap natuurgebieden. Ze knotten wilgen, omheinen weilanden, leggen wandelpaden aan, graven poelen... De gemeente kan dat werk ondersteunen. Financieel, of door materiaal ter beschikking te stellen.

Door samen te werken kan de gemeente gebruik maken van de expertise en kennis van de natuurverenigingen. Omdat het beheer ten dele gebeurt door vrijwilligers, wordt het lokale draagvlak voor de natuur versterkt. De gemeente kan ook helpen om bestaande natuurgebieden te toegankelijk te maken. Daarvoor zijn doorgaans inrichtingswerken vereist, zoals het aanleggen van wandelpaden. Wat precies mogelijk is hangt voornamelijk af van de grootte van het gebied: hoe groter het gebied is, des te groter is ook de draagkracht van het gebied, en dus vergroot dan ook de mogelijkheid voor recreatie.

De gemeente kan ook eigen gronden in beheer te geven aan een natuurvereniging, om die in te richten als natuurgebied en om die open te stellen voor de bevolking.

- Voeren: actieve samenwerking rond reservaat Altenbroek
- Genk: de gemeente heeft verschillende gronden in beheer gegeven aan Natuurpunt
- Oud-Turnhout: gezamenlijk promoten van het natuurgebied 'De Liereman'
-Wemmel: de gemeente stelt gemeentegrond ter beschikking van natuurontwikkeling en promoot het vrijwilligerswerk.

Natuurgebieden zijn een ideaal instrument om de bevolking nauwer te betrekken bij natuur- en milieuthema's. Het is een zeer zichtbaar en tastbaar bewijs van de inzet en betrokkenheid van de gemeente.

Maar de gevolgen van lokale inspanningen kunnen het lokale ver overstijgen. Verschillende Vlaamse gemeenten hebben op hun grondgebied parels van internationaal belang liggen. Overwinteringsgebieden voor trekvogels, leefgebieden voor Europese bedreigde soorten, vindplaatsen van zeer zeldzame planten. Niet zelden zijn die er alleen nog maar dankzij de inspanningen van enkele lokale actoren, geholpen door de gemeente.

- Het weidevogelreservaat van de Uitkerkse polder in Blankenberge dankt zijn bestaan aan de actieve inzet van enkele lokale natuurbeschermers. Na enkele jaren zag ook de gemeente de meerwaarde van het gebied in. Het is nu een toeristische trekpleister. Het bezoekerscentrum 'Groenwaeke' ontvangt jaarlijks en in de buurt is een jeugdherberg en zijn er mogelijkheden voor hoevetoerisme.

- Gent: het natuurdomein Bourgoyen evolueerde van een vertuind gebied vol illegale weekendhuisjes tot een internationaal erkend overwinteringsgebied van watervogels, en dit op minder dan twee kilometer van het stadshart.

[9] Natuur in landbouwgebieden, op bedrijventerreinen en in recreatiegebieden.

De gemeente moet ook de private eigenaars en grondgebruikers aanmoedigen om de natuur ook op hun gronden alle kansen te geven. Dit kan in verloren hoekjes, of vaak zelfs volledig verweven met de hoofdbestemming van de grond. Vooral op industrieterreinen en op recreatiegronden zijn de potenties zeer groot. De gebieden die aangewezen zijn als verbindings- en verwevingsgebied (IVON) verdienen daarbij bijzondere aandacht. Maar we moeten ons zeker niet daartoe beperken.

Op het vlak van landbouw bestaan er ondertussen al enkele jaren de zogenaamde beheersovereenkomsten. Dat zijn vrijwillige overeenkomsten waarbij een landbouwer tegen betaling bepaalde maatregelen neemt om de natuur en het milieu te beschermen. De meeste middelen daarvoor komen van Europa en van het Vlaams gewest. Maar in verschillende gevallen laat de gemeente zich ook van haar beste kant zien.

Het systeem van beheersovereenkomsten verloopt echter nog altijd moeizaam en de effecten voor de natuur zijn vaak twijfelachtig. Het is belangrijk om eventuele subsidies zoveel mogelijk te verinden aan duidelijk controleerbare en telbare resultaten.

- Boechout/Knokke-Heist geven subsidies voor boerenwaluwnesten

- Destelbergen geeft subsidies voor het knotten van wilgen

Vaak is er een veel grotere potentie binnen andere bestemmingen, in het bijzonder op bedrijventerreinen, in recreatiegebieden... In de komende jaren zal de toename van het aantal bedrijventerreinen (in aantal, in oppervlakte en in zichtbaarheid) en recreatiezones toenemen. Dat houdt gevaren in maar biedt ook heel wat mogelijkheden als het verstandig gebeurt. Vaak is er in die gebieden automatisch zeer veel restruimte. We denken hierbij aan de reserve- en veiligheidsstroken bij bedrijven, aan de ongebruikte zones op een golfterrein, aan de zones tussen de crossbanen...

De gemeente kan en moet hierbij rekening houden bij het verlenen van de vergunning. Maar er moet ook een gericht beleid gevoerd worden naar de gebruikers van bestaande bedrijven- en recreatieterreinen. Door te sensibiliseren, model-bedrijven bekend te maken of prijsskampen uit te schrijven kunnen wellicht heel wat van die gebruikers ertoe aangezet worden om hun terreinen te vergroenen. Iedereen vertoeft graag in een groene omgeving en bovendien is het goed voor het imago. Daarnaast kunnen ook voor deze categorieën specifieke subsidiereglementen uitgewerkt worden.

- Lier: Op de KMO-zone en industrieterreinen zijn er voorschriften voor de planten-soorten. Bij de aflevering van de bouw-vergunning wordt een lijst bijgevoegd van aangewezen plantensoorten.

- Groenverordeningen zijn hier altijd van toepassing als het gaat om de inplanting van een bedrijf, ook buiten de bedrijventerreinen. Ze gelden ook voor een supermarkt of tankstation in de dorpskom.

Hier ook aandacht voor de naleving: een bouwvergunning is afhankelijk van een geldelijke borgstelling op de bank. Het bedrag hiervan is in verhouding tot de aan te leggen groenzone (tussen 1.250 en 6.250 euro). De oppervlakte wordt door de gemeente bepaald. De aanbevolen soorten worden steeds voor elk specifiek geval opgelegd: in functie van parking, zichtbaarheid vanuit het landschap... hoogstammen, struiken, haag. Daarbij kiest men liefst voor inheems of ecologisch verantwoord groen.

- Eeklo: Aan het industrieterrein Nieuwendorpe worden twee ecologische poelen aan de Vaart van Eeklo aangelegd.

[10] Verbindingsgebieden

Versnippering is één van de grote bedreigingen voor de Vlaamse biodiversiteit. Er is te weinig ruimte voor de natuur: de natuur is verbrokken, en teruggedrongen in te kleine gebieden. En er zijn nauwelijks kwaliteitsvolle verbindingengebieden.

Dat is ten dele een erfenis van de ruimtelijke ordening uit het verleden. En die kan niet zomaar ongedaan gemaakt worden. Maar dit betekent natuurlijk niet dat er niets kan gebeuren. Via een coherent ruimtelijke ordeningsbeleid (zie verder), maar ook via doordacht natuurbeleid. De gemeente moet de bestaande natuurlijke infrastructuur inventariseren en moet die versterken.

Veel gemeenten inventariseerden de wegbermen en holle wegen, grachten en beken in het kader van het gemeentelijk natuurontwikkelingsplan. De meeste gemeenten hebben die informatie ook gebruikt bij de opmaak van het gemeentelijk ruimtelijk structuurplan waarin ondermeer een visie moet ontwikkeld worden voor de verbindingengebieden en de gebieden met een hoge concentratie aan kleine landschapselementen. Het mag echter niet bij inventarisaties en plannen blijven. De gemeente moet die verbindingnatuur versterken, bijvoorbeeld door het herwaarderen van kleine landschapselementen, door een natuurvriendelijk berm- en oeverbeheer, door het aanleggen van poelen...

- Veel gemeenten geven subsidies voor het knotten van bomen.

- *Haagplantacties* worden door veel gemeenten of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden opgezet en vormen een waardevolle bijdrage tot de verbindingnatuur.

- *Provincie Limburg*: Van rechtswege heeft de provincie de opdracht verbindingengebieden te ontwikkelen. Limburg maakt daar actief werk van. In het Ruimtelijk Structuurplan Provincie Limburg 80 zoekzones voor natuurverbindingen opgenomen.

Eventueel kunnen in bijzondere gevallen ook ingrepen in de infrastructuur gebeuren, zoals de aanleg van tunnels en overgangsplaatsen onder wegen. Bij al die acties kan en moet, ook samengewerkt worden met eigenaars en gebruikers van de gronden.

6. KERNACHTIGE RUIMTELIJKE ORDENING

Onze speerpunt:

Vlaanderen is een schoolvoorbeeld van ruimtelijke wanorde. Lintbebouwing, versnipperde natuur- en bosrestanten, baanwinkels, verkavelingen in groen, verkeerd ingeplante bedrijvzones,... Die ruimtelijke wanorde veroorzaakt heel wat problemen. Door de verregaande versnippering van open ruimte, komt de natuur onder druk. Omdat woon-, werk- en winkelgebieden te ver uit elkaar liggen en veel bedrijfsterreinen enkel via de weg bereikbaar zijn, neemt het (vracht)verkeer sterk toe. Omdat de bebouwing op het platteland zo versnipperd is, lopen de kosten voor nutsvoorziening zoals riolering of elektriciteitsvoorziening enorm op.

Die situatie kan niet in een handomdraai ongedaan gemaakt worden, maar er kan wel aan gewerkt worden. De problemen kunnen in de hand gehouden worden door resoluut te kiezen voor inbreiding in plaats van uitbreiding, zowel in woongebieden als in bedrijvzones. Dat kan door leegstaande gebouwen in het stadswefsel of de dorpskern opnieuw te gebruiken, door wonen boven winkels te promoten, door braakliggende percelen op bedrijventerreinen te benutten. Er moet bij voorrang geïnvesteerd worden in levendige stads- en dorpskernen waar het aangenaam wonen en werken is. Op die manier wordt schaarse open ruimte gespaard voor de volgende generaties en kan gebruikt worden voor landbouw, recreatie of natuurontwikkeling.

6.1 Gemeenten en provincies: cruciale spelers in het ruimtelijke ordeningsbeleid

Vlaanderen is geen toonbeeld van een goede ruimtelijke ordening. Lintbebouwing, versnipperde natuur- en bosrestanten, baanwinkels, verkavelingen in groen, verkeerd ingeplante bedrijvzones,... Die ruimtelijke wanorde veroorzaakt heel wat problemen. Door de verregaande versnippering van open ruimte komt de natuur onder druk. Omdat woon-, werk- en winkelgebieden te ver uit elkaar liggen en veel bedrijfsterreinen enkel via de weg bereikbaar zijn, neemt het (vracht)verkeer sterk toe. Omdat de bebouwing op het platteland zo versnipperd is, lopen de kosten voor nutsvoorzieningen zoals riolering of elektriciteitsvoorziening enorm op.

Toch lijkt het tij stilaan te keren. Een eerste kentering voor de ruimtelijke ordening kwam er eind 1997 met de goedkeuring van het "Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen" (RSV). Dit plan geeft de krachtlijnen aan voor de toekomstige ontwikkeling van de ruimte in Vlaanderen. Het structuurplan streeft naar een "open en stedelijk Vlaanderen": de steden en dorpscentra moeten aantrekkelijk worden en blijven om in te wonen, te werken en te winkelen. Tegelijkertijd moet de open ruimte zo goed mogelijk bewaard blijven en moeten natuur en bos meer kansen krijgen.

Ook de provincies en gemeenten hebben een belangrijke taak bij het realiseren van een duurzame ruimtelijke ordening. Een tweede kentering komt er hopelijk dan ook aan met de opmaak en vooral de uitvoering van de provinciale en gemeentelijke structuurplannen. In deze plannen moeten de krachtlijnen van het RSV verder uitgewerkt en gedetailleerd worden. In een gemeentelijk structuurplan moet aangegeven worden hoe men de leefomgeving in de eigen gemeente in de toekomst wil gebruiken en ontwikkelen. Volgens het decreet moet elk gemeentelijk structuurplan vertrekken van een "duurzame ruimtelijke ontwikkeling". Dat is volgens het decreet een "ruimtelijke ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder het onmogelijk te maken ook in de behoeften van de toekomstige generaties te voorzien". De voorraad ruimte waarover we beschikken is immers beperkt. Als we nu te veel open ruimte gebruiken voor verkavelingen of bedrijvzones, kunnen onze kinderen en kleinkinderen die ruimte later niet meer gebruiken als landbouwgrond of natuurgebied. Als we mooie en waardevolle gebouwen laten verkrotten en daarna afbreken,

kunnen de volgende generaties daar nooit meer van genieten. We moeten dus verstandig met onze schaarse leefruimte omspringen.

6.2 Stand van zaken

In uitvoering van het decreet ruimtelijke ordening beschikken vandaag alle provincies en reeds 60 gemeenten over een eigen structuurplan. De meeste overige gemeenten werken er volop aan. De vorderingen kunnen bekeken worden op www.ruimtelijkeordering.be. Eens de gemeente beschikt over een eigen structuurplan kunnen ook ruimtelijke uitvoeringsplannen worden opgemaakt en in afwachting kan nog gewerkt worden met Bijzondere Plannen van Aanleg (BPA's). Met deze plannen kan de bestemming, de inrichting en het beheer van gebieden verordenend worden vastgelegd en kan bvb. een nieuwe woonwijk worden gerealiseerd. De plannen vormen ook de basis voor het afleveren van bouw- en verkavelingsvergunningen.

6.3 Aandachtspunten voor de volgende bestuursperiode

[1] Open ruimte voor natuur en bos

Bij de opmaak van de plannen moeten garanties ingebouwd worden voor het vrijwaren van de natuurlijke structuur. Er moeten natuurgebieden voorzien worden en er moeten natuurlijke verbindingsgebieden aangeduid worden.

Bij de uitwerking van de eigen plannen besteedt de gemeente bijzondere aandacht aan de VEN-gebieden, de Habitatrictlijngebieden en de beekvalleien. Vanzelfsprekend respecteert de gemeente ook de ruimtelijke structuurplannen. Het Vlaamse en de provinciale ruimtelijk structuurplan bieden een houvast en een kader voor ruimtelijke (en andere) beslissingen. Ze moeten daarom aan de basis liggen van alle beslissingen die op gemeentelijk vlak genomen worden.

Er moet van bij het begin voldoende aandacht zijn voor de betrokkenheid van partners, timing en financiële middelen. Anders blijven de mooie plannen wellicht weer dode letter.

Versnippering is een van de grote Vlaamse problemen. Of het nu gaat om de aanleg van riolering, om het aansluiten op het aardgasnet of om de uittekenen van een natuurlijk netwerk: telkens stoten we op het hetzelfde probleem, namelijk dat de Vlaamse bebouwing te verspreid is. En de open ruimte is te versnipperd. Het is hoog tijd om het tij te keren. Om de open ruimte te vrijwaren moet maximaal gebruik gemaakt worden van inbreiding: het benutten van bestaande industrieterreinen en woonzones, eerder dan het aansnijden of aanduiden van nieuwe gebieden. De beschikbare ruimte moet maximaal benut worden, en waar mogelijk moet er ook aandacht zijn voor meervoudig ruimtegebruik.

- Zottegem: Rond de stadskern van Zottegem liggen een aantal waardevolle beekvalleien en bronbossen. De stad koopt jaarlijks drie tot vijf van die stukken op en verbindt ze met elkaar. De aangekochte weiden worden voortaan op een ecologische wijze ingericht en beheerd en voor de bossen komt er een bosbeheersplan en hakhoutbeheer. De aanplanting en het onderhoud van kleine landschapselementen in de groene gordel worden gestimuleerd. Zottegem hoopt dat op die manier niet alleen de groene gordel rond de stad een vast gegeven blijft, maar ook dat de natuurlijke waarden worden versterkt en dat er opnieuw een grotere variatie aan fauna en flora komt. Het stadsbestuur is zich er wel van bewust dat het zo'n project niet alleen kan realiseren. Daarom stimuleert het stadsbestuur de landbouwers uit de betrokken gebieden om samenwerkingsovereenkomsten met de VLM af te sluiten om ze bij het project te betrekken.

[2] Een kernversterkend beleid

Om een kernversterkend beleid in de praktijk te brengen, kan in een gemeentelijk structuurplan vooreerst onderzocht worden welke gebieden in aanmerking komen voor verdichting en inbreiding, hoe verdichting kan plaatsvinden, wat de randvoorwaarden zijn,... Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen gaat uit van een minimale bebouwingsdichtheid van 15 woningen per hectare in de kernen van het buitengebied en 25 woningen per hectare in stedelijk gebied. Zeker in de stad zal deze bebouwingsdichtheid vaak veel hoger liggen.

In het RUP of BPA kunnen vervolgens de zones aangeduid worden die voor inbreidingsprojecten in aanmerking komen. Mogelijkheden zijn het gedeeltelijk benutten van binnengebieden (de ruimte binnen in een bouwblok), het benutten van restruimtes, het herbestemmen van oude schoolgebouwen of vroegere fabrieksterreinen, het inkrimpen van grootschalige wegeninfrastructuur ten voordele van nieuwe bebouwing of groen, het overbouwen van spoorweginfrastructuur, ...

In een RUP of BPA kunnen ook de concrete bebouwingsdichtheden en de concrete verhouding open-bebouwd vastgelegd worden. Hierbij wordt gestreefd naar een intensief gebruik van de ruimte, door aaneengesloten te bouwen (rijwoningen, gekoppelde woningen), door te denken in verdiepingen (gestapelde woningen) of door de mogelijkheden tot ondergronds bouwen te onderzoeken (bv. ondergrondse opslagplaatsen, ondergrondse afvalcontainers,...).

Vervolgens moet de gemeente actief stedenbouwkundige projecten opzetten, ondersteunen of bijsturen via publiek-private samenwerking (PPS), ontwerpwedstrijden, het vergunningenbeleid,... Het moet gaan om stedenbouwkundige ontwerpen die de ruimte intensiever gebruiken, zonder dat dit de draagkracht of de kwaliteit van de omgeving aantast. Dit vereist dat nagedacht wordt over nieuwe woonvormen en leefbare woonconcepten met aandacht voor groen en speelruimte, verkeersveiligheid, sociale menging,...

Kortrijk, wonen in pracht en Prado

Kortrijk is een stad met een rijk industrieel verleden. Daardoor komen in het stedelijk weefsel heel wat vroegere fabriekspannen voor. Zo was er de leegstaande tapijtenfabriek aan de Sint-Denijsstraat, een fabriek die in de negentiende eeuw werd opgericht met daar rond dichtbebouwde arbeiderswijken voor een goedkope huisvesting van de werkkrachten.

In de tweede helft van vorige eeuw kwam de textiel fabriek leeg te staan, en begon de omliggende wijk sterk te verkommeren. Om de wijk nieuw leven in te blazen kocht het stadsbestuur het fabriekspand op. In opdracht van de Zuidwest-Vlaamse sociale huisvestingsmaatschappij werd het 'Prado-project' opgestart, een herbestemmingsproject voor het vervallen fabrieksterrein. Na een architectuurwedstrijd werd gekozen voor een combinatie van nieuwbouw, vervangingsbouw en renovatie. Door de fabriek en de randbebouwing te slopen, ontstond een open ruimte waarrond nieuwe woningblokken worden ingeplant. Om het woonproject aantrekkelijk te maken voor verschillende sociale groepen, werd gezorgd voor diverse woontypes: gezinswoningen, appartementen en studio's. Er worden ongeveer 150 woonegelegenheden voorzien. Door het vermengen van verschillende types gezinnen wordt voorkomen dat hier een 'getto' kan ontstaan van minder begoede inwoners.

De centrale groenzone tenslotte moet een meerwaarde opleveren voor gans de buurt. Daarom werd een circuit van voetpaden uitgebouwd naar de omliggende buurten, waardoor het buurtpark vlot bereikbaar is vanuit de omliggende wijken.

[3] Verdichten van bedrijventerreinen

Niet alleen voor wonen moet ruimte zuinig worden gebruikt, ook voor bedrijfsactiviteiten. Via een RUP of BPA kan - voor een bestaand of nieuw bedrijventerrein - ervoor gezorgd worden dat meer aaneengesloten wordt gebouwd. Dat kan door allerhande voorzieningen zoals een

parking, een waterzuiveringsinstallatie of een laad- en loszone gemeenschappelijk (en eventueel ondergronds) voor meerdere bedrijven te voorzien en niet bij elk bedrijf apart. De ruimte op een perceel kan dan volledig worden gebruikt voor de eigenlijke bedrijfsactiviteiten. Een andere mogelijkheid is het oprichten van bedrijfsgebouwen in meer dan één bouwlaag. Zo kunnen kantoorruimtes bovenop de productieruimte worden voorzien en vaak kunnen ook de productie- of opslagruimtes zelf in meerdere bouwlagen worden opgetrokken. In het RUP of BPA moeten dus niet alleen maximale, maar vooral ook minimale bouwhoogtes worden opgelegd. Om verkeeroverlast te beperken en ruimte te sparen wordt slechts een beperkt aantal parkeerplaatsen voorzien (ondergronds of op het dak) en worden de nodige maatregelen uitgewerkt om het openbaar vervoer en het zachte weggebruik te bevorderen.

[4] Inventaris van wat bestaat

Het is op zich zeer verwonderlijk dat er geen exacte cijfers bestaan over de nog bruikbare oppervlakte aan bouwgrondreserves en woningstock in Vlaanderen. Dat is immers basisinformatie om een goed ruimtelijk beleid te kunnen voeren. Gemeentebesturen houden hierover amper informatie bij. Twee derde van de Vlaamse gemeenten beschikt niet over een inventaris van de onbebouwde bouwgronden in woonzones, hoewel gemeenten wettelijk verplicht zijn om zo'n inventaris op te maken en ze er zelfs subsidies voor krijgen. Die basisinformatie is onder meer noodzakelijk om te bepalen hoeveel en welke woonuitbreidingsgebieden verkaveld kunnen worden. Hoe kan bepaald worden hoeveel bijkomende bouwgronden er nodig zijn, als men niet eens weet hoeveel woonkavels er nog braak liggen?

Een ander voorbeeld zijn bedrijvzones. Er zijn weinig of geen gegevens over het aantal niet gebruikte percelen op bestaande bedrijventerreinen. Dat is noodzakelijk om een juiste behoefte te kunnen inschatten voor bijkomende bedrijventerreinen. Bovendien gaat nu heel wat economisch nuttige ruimte verloren.

[5] Grondbeleid

De gemeente moet een actief grondbeleid voeren. Dit betekent dat de gemeente (en andere overheden) actief optreden op de grondenmarkt: als koper, verkoper en verhuurder. En dit met het oog op het verwezenlijken van de ruimtelijke doelstellingen.

Via een grondbeleid kan de gemeente leegstand tegengaan, inbreiding concreet maken, groen realiseren in de woonomgeving of een stadsbos aanleggen.

Grondbeleid is ook belangrijk om speculatie tegen te gaan, en om tegenstand tegen bestemmingsveranderingen tegen te gaan. Door eigen gronden in te zetten komen meerwaarden en eventuele waardeverminderingen op de rekening van de gemeenschap, en niet op de rekening van individuen.

Er bestaat een heffing op het omzetten van groene ruimte naar bebouwd gebied en de opbrengsten hiervan zijn bestemd voor natuuraanleg en revitaliseringprojecten

[6] Energiebewust bouwen en verkavelen

Het gemeentelijk structuurplan voorziet vooreerst maximaal in zones voor compacte en aaneengesloten woningbouw. Een rijwoning is immers altijd energiezuiniger dan een vrijstaande woning omdat het warmteverlies door buitenmuren veel kleiner is. Bovendien wordt bij de bouw van rijwoningen de schaarse ruimte veel beter gebruikt. Daarnaast situeert het structuurplan nieuwbouw en nieuwbouwwijken ten opzichte van bronnen van energie, zodat stadsverwarming rond warmteleveranciers mogelijk wordt.

In een RUP of BPA worden stedenbouwkundige voorschriften uitgewerkt voor:

- compact en aaneengesloten bouwen;
- een optimale noord-zuidoriëntatie, waardoor maximaal kan geprofiteerd worden van het

- licht en de warmte van de zon, waardoor minder verlicht en verwarmd moet worden;
- een doorgedreven isolatie en een goede ventilatie (met warmteterugwinning);
- het gebruik van hoogrendementsglas;
- het gebruik van zonnepanelen en zonneboilers;
- het gebruik van windenergie;
- ...

In een stedenbouwkundige of verkavelingsverordening kunnen eveneens de zongerichte noord-zuid-oriëntatie, de voorwaarden voor isolatiewaarde, duurzame energievormen en zuinig energiegebruik opgelegd worden.

De zon schijnt in de Kempen

De sociale huisvestingsmaatschappij "De Zonnige Kempen" is overtuigd van de voordelen van duurzaam bouwen. Deze maatschappij bouwt sociale woningen in een tiental gemeenten in de Kempen. Daarbij staan de inbreidingsgedachte, duurzaamheid en energiezuinigheid centraal: nieuwe sociale woningen worden steeds gebouwd in het centrum van de gemeente. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om kleinschalige invulprojecten in de bestaande woonkernen die in de plaats komen van leegstaande of verkrotte woningen.

Zo worden in de gemeente Houtvenne 23 woningen opgetrokken die door een optimale noord-zuidoriëntatie maximaal kunnen profiteren van het zonlicht en van de warmte van de zon, waardoor minder moet verlicht en verwarmd worden. Door compact en aaneengesloten te bouwen werd verder bespaard op het energiegebruik. Een doorgedreven isolatie, een goede ventilatie (met warmteterugwinning) en het gebruik van zonnepanelen en zonneboilers, zorgen er verder voor dat in deze woningen het energiegebruik maar één vierde bedraagt van een gemiddeld woonhuis in Vlaanderen. Tenslotte wordt ook zuinig omgegaan met water. Een gemeenschappelijke regenwaterput zorgt voor het water voor toiletten, wasmachines en de tuin. Opnieuw een besparing voor de bewoners én het milieu.

[7] Milieuvriendelijke bouw- en verkavelingsvoorschriften.

De gemeente schrapt alle stedenbouwkundige bepalingen die het duurzaam bouwen of verbouwen bemoeilijken. Bij nieuwbouw en renovatie wordt nauwkeurig toegezien op de bepalingen van het REG-decreet en de uitvoeringsbesluiten. De gemeente streeft er ook naar om via bouwverordeningen en subsidiesystemen zoveel mogelijk andere principes van duurzaam bouwen ingang te doen vinden en of te verplichten. De website www.bouwwijzer.be biedt de gemeente de mogelijkheid om haar bouwplannen duurzamer te maken aan de hand van een systematische checklist.

De gemeente ziet erop toe dat bedrijventerreinen en verkavelingen duurzaam ingericht worden. Bij nieuwe vergunningen worden de voorwaarden daarvoor opgelegd in de vergunning. Zie ook hoger en bij 4 'natuur op bedrijventerreinen' en 5 'gescheiden waterafvoersysteem'

[8] Alternatieven voor traditionele tuinen promoten

In compacte steden is het onmogelijk om iedereen van een privé-tuin te voorzien. Maar mensen

hebben toch behoefte aan groen. Het zoeken naar creatieve oplossingen om veel groen te realiseren op een beperkte oppervlakte is een grote uitdaging.

Gemeenschappelijke tuinen maken het mogelijk meer en beter groen op een relatief kleine oppervlakte te realiseren en bieden een financieel haalbaar alternatief voor een klassieke tuin in duur stedelijk gebied. Bij nieuwbouwprojecten kunnen ze gemakkelijk gerealiseerd worden. In bestaande woonkernen kunnen verschillende buurtbewoners een deel van hun privé-tuin afstaan. Gemeenschappelijke tuinen zijn meestal eigendom van de mede-eigenaars, van de gemeente of van de verhuurder. In sommige gevallen zijn ze (semi-)openbaar.

Andere alternatieven zijn geveltuinen en daktuinen. Straten krijgen al snel een groene uitstraling als verschillende bewoners enkele tegels weghalen en de gevels begroenen. Gemeenten kunnen gevelbegroeiing stimuleren door informatieverstrekking, sensibilisering, een duidelijke regelgeving en een aangepaste subsidie. Daktuinen worden meestal onder de vorm van extensieve groendaken aangelegd, bovenop een gebouw. Daktuinen kunnen echter ook op garageboxen in het hart van een huizenblok gerealiseerd worden. Zo behoudt men de nodige parkeerplaatsen, maar brengt men toch weer groen in de woonomgeving. Mits de nodige structurele aanpassingen kunnen dergelijke tuinen ook intensief gebruikt worden.

[9] Controle en naleving

Tijd steken in planning is zinloos, zolang er op het terrein een sfeer heerst dat 'alles kan en mag'. Afdwinging en controle is dan ook de hoeksteen van een degelijk ruimtelijk ordeningsbeleid. De gemeente draagt daarbij een belangrijke verantwoordelijkheid. De prioriteitennota van 1995 van minister Baldewijns dient het uitgangspunt te blijven voor de oplossing van het probleem van bouw misdrijven. Bij dit prioriteitenbeleid wordt een onderscheid gemaakt tussen overtredingen in prioritaire, kwetsbare bos- en natuurgebieden en overtredingen in bvb zones voor verblijfsrecreatie.

Tegen bouwwerken die zonder vergunning werden gebouwd in prioritaire zones moet steeds de afbraak met een dwangsom worden gevorderd. Voor overtredingen in niet-prioritaire zones (bvb zones voor verblijfsrecreatie) is een meer gedifferentieerd beleid mogelijk. Tegen hardleerse overtreders die niet zelf een vonnis tot afbraak in een prioritair gebied uitvoeren, moet (opnieuw) ambtshalve worden opgetreden. In prioritaire gebieden kunnen ook geen "zachte" handhavingsmaatregelen zoals een uitdovend gebruiksrecht of bijkomende belastingen worden toegepast. Deze maatregelen komen neer op een verder gedoogbeleid en schuiven het probleem op de lange baan. Het streng optreden in prioritaire zones is trouwens zeer terecht.

Bouwovertredingen in kwetsbare gebieden hebben immers tal van negatieve ecologische effecten: vernietiging van de vegetatie, watervervuiling, landschappelijke schade, ... Iedereen heeft nochtans het recht om te kunnen wandelen en genieten van ongerepte natuur en bosgebieden, niet enkel een handvol overtreders.

7. VERSTANDIG MOBIEL

Onze speerpunt:

De Vlaamse burger moet iedere dag door een poel van lawaai en luchtvervuiling. Het wegverkeer is een van de belangrijkste oorzaken van die hinder. Steden en gemeenten kunnen heel wat doen om de hinder van het wegverkeer te verlichten. Bewoners vragen om gezonde, aangename en veilige woonzones. Zo staat de vervuiling door stofdeeltjes sterk in de belangstelling. Het is een van de belangrijkste oorzaken van schade aan de gezondheid door luchtvervuiling. De grootte van de impact van luchtvervuiling op de gezondheid is vergelijkbaar met die van sigaretten roken of verkeersongevallen.

Daarom moet de gemeente dringend werk maken van zogenaamde "lage emissiezones", waar de overlast door luchtvervuiling en lawaai actief wordt teruggedrongen. Gemeenten kunnen werk maken van verkeersvrije centra, zones 30, woonerven. Ze kunnen autodelen en voetgangers en fietsers stimuleren. Belangrijk is dat gemeenten hierbij vertrekken samenwerken met de eigen burgers. Zo kan een gemeente een "mobiliteitscontract" voor autoarme, hinderloze en stofvrije wijken aangaan met buurtverenigingen. Bewoners hebben zo de zekerheid dat er samen met hen gewerkt wordt aan de leefbaarheid van hun buurt, en het bestuur is verzekerd van samenwerking aan de verkeersplanning in de wijk.

7.1 Gemeente moet kiezen voor de veiligheid en de gezondheid van haar inwoners

Gezonde lucht om te ademen, op straat lopen zonder voortdurend het risico te lopen onder een auto te belanden, zuiver water,...

Lokale milieuvervuiling heeft dikwijls te maken met verkeer. Veel problemen in de gemeente hangen samen met de mobiliteit: lawaaihinder, verkeersagressie, verkeersonveiligheid, luchtvervuiling... Die overstijgen in belangrijke mate de mogelijkheden en de bevoegdheden van de gemeente. Toch kan heel wat gebeuren. Vaak ook meer een kwestie van willen dan van kunnen. Dit bewijst het verhaal van de onbemande camera's op onveilige punten. Nadat er jarenlang verzet was tegen de onbemande camera's blijkt dat ze nu wel degelijk hun nut bewijzen.

7.2 Stand van zaken

Milieuproblemen zorgen in Vlaanderen in belangrijke mate ook voor gezondheids- of veiligheidsproblemen: denk maar aan het verkeer of de uitstoot van ozon en fijn stof.

In 2003 werd de EU-norm voor de bescherming van de volkgezondheid tegen fotochemische verontreiniging 65 dagen overschreden (MiRa-T 2004). Eén van de belangrijkste oorzaken van luchtverontreiniging in steden is het verkeer, en met het fijn stof afkomstig van name dieselvoertuigen.

In 2003 werd op de Belgische gemeentewegen meer dan 12 miljard kilometer afgelegd, meestal voor korte verplaatsingen. Er is nog een lange weg te gaan naar verkeersveilige gemeentewegen. In 2001 vielen er 239 doden op gemeentewegen (tegenover 602 op gewestwegen en 196 op autowegen).

7.3 Aandachtspunten voor de volgende bestuursperiode

[1] Alternatieven voor de auto

De gemeente dient alternatieven voor het autogebruik te promoten, in het bijzonder het openbaar vervoer en de fiets. Dit gebeurt via publicaties en campagnes. Er wordt bijzondere aandacht besteed aan het ontraden van het autogebruik in de schoolomgeving.

De gemeente besteedt bij infrastructuurprojecten en heraanleg van wegen ook alle aandacht aan het openbaar vervoer, en aan de niet-autogebruiker.

De gemeente organiseert een aantal autoloze zondagen per jaar, waarvan minstens 1 op de 'internationale autoloze zondag' in september.

- *In bijna 1 op 2 gemeenten in Vlaanderen: liep in 2005 de campagne 'Met belgerinkel naar de winkel'. De inwoners werden op ludieke wijze aangemoedigd om de fiets te nemen voor woon-winkel verplaatsingen.*
- *Gent en Leuven zijn de eerste steden in Vlaanderen waar het Autodeel-project 'Cambio'opgestart is. In deze steden zijn al enkele honderden autodelers actief, waardoor al ettelijke tientallen auto's uit het straatbeeld verdwenen zijn. In veel andere gemeenten komen met de steun van vzw Autopia ook kleinschaliger particuliere autodeelinitiatieven van de grond.*
- *Brussel: ganse gebied binnen de grote ring is autovrij op de internationale autoloze zondag.*

[2] Trage wegen

Trage wegen zijn verbindingen of paden voor niet-gemotoriseerd verkeer. In tegenstelling tot "snelle" autowegen, zijn trage wegen in de eerste plaats bedoeld voor wandelaars en fietsers. Er zijn heel wat verschillende soorten trage wegen. Naast de officiële buurtwegen, zijn er ook wandelwegen in bossen, in natuurgebieden, vroegere trein- of trambeddingen, dijkpaden in beheer van polders en wateringen,...

Op dit moment lopen her en der verschillende initiatieven om het gebruik van trage wegen te herwaarderen en te bevorderen. De gemeente moet mee aan de kar van de trage wegen trekken.

In elk geval moet vermeden worden dat nog meer trage wegen omgevormd worden tot snelle wegen.

- *Wommelgem: trage wegen in Wommelgem vormen een interessant verkeersalternatief voor de drukke Herentalsebaan, die dwars door de gemeente loopt. Het proefproject moet nagaan hoe de trage wegen op een duurzame manier kunnen worden hersteld en ingericht zodat ze opnieuw kunnen worden gebruikt door (schoolgaande) fietsers en wandelaars. Het project wil de lokale bevolking ook sensibiliseren om de oude wegen te gebruiken en wil de buurgemeenten overtuigen om mee te werken aan een grensoverschrijdend netwerk. Zo voorziet het veilige verbindingen naar Ranst en Boechout.*
 - *verschillende andere gemeenten experimenteren met de herwaardering van trage wegen.*
- Meer info vind je op www.tragewegen.be.*

8. VEILIG EN GEZOND

Onze speerpunt:

Pesticiden zijn schadelijk voor de gezondheid maar worden nog steeds veel gebruikt. Openbare besturen tonen nu dat het anders kan, door het pesticidengebruik tegen 1 januari 2015 af te bouwen tot nul. Veel gemeenten slaagden er in om hun pesticidengebruik reeds drastisch te reduceren. In het openbaar groen kan het gebruik met relatief weinig inspanningen worden teruggedrongen; op verhardingen verloopt de reductie moeizamer en moet er geïnvesteerd worden in omvormingen van bestaande verhardingen en in alternatieve technieken. Door deze inspanning dragen gemeenten niet alleen zorg voor hun eigen werknemers en inwoners maar vervullen ze tevens een belangrijke voorbeeldfunctie.

De gemeente moet bij ontwerp, aanleg en beheer van openbaar groen en verhardingen rekening houden met een beheer zonder bestrijdingsmiddelen. Een goed ontwerp voorkomt veel problemen. De gemeente moet de inwoners op de hoogte brengen van gemeentelijke initiatieven om het pesticidengebruik af te bouwen, en over de voordelen daarvan. En daarnaast moeten inwoners aangemoedigd worden ook het eigen gebruik te verminderen en stop te zetten, via projecten zoals gifvrije wijken, wedstrijden ecologische omvorming van de tuin, informeren over alternatieven voor onkruidbestrijding op verhardingen.

8.1 Gemeente moet kiezen voor de veiligheid en de gezondheid van haar inwoners

Pesticiden hebben een grote invloed op de kwaliteit van onze leefomgeving. Het gebruik van bestrijdingsmiddelen kan drastisch naar omlaag. Dit is ook nodig. Veel van deze stoffen komen in het leefmilieu terecht. En in de mensen. De Vlaamse overheid spoort de openbare diensten, de huisgezinnen en de land- en tuinbouwers via allerlei campagnes en wettelijke verplichtingen aan om het met minder, en eventueel zelfs om het zonder te doen. Ook de gemeente moet daarbij haar duit in het zakje doen.

8.2 Stand van zaken

Bestrijdingsmiddelen zijn schadelijk voor onze gezondheid en voor het milieu.. Ze komen in het grondwater, de lucht en in de voedselketen terecht en worden zo teruggevonden in ons lichaam. Bovendien is er weinig bekend over het effect van een bepaald pesticide in combinatie met andere stoffen en over de gevolgen van langdurige blootstelling aan kleine hoeveelheden bestrijdingsmiddelen. Het gebruik van bestrijdingsmiddelen kost de gemeenschap dan ook handenvol geld aan gezondheidszorg en drinkwaterzuivering. Tal van wetenschappelijke onderzoeken tonen de negatieve invloed aan op onze voortplanting, op kankerontwikkeling, op ons hormonenstelsel en zenuwstelsel, ..

Ook voor de drinkwatervoorziening ontstaan er problemen. Uit het jaarrapport van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) blijkt dat de waterkwaliteit in Vlaanderen er in 2003 niet is op vooruitgegaan. Residu's van atrazine en diuron komen in hoge concentraties voor. Naast DDT-afbraakproducten komt ook DDT zelf nog altijd voor, wat er op wijst dat dit product nog altijd illegaal gebruikt wordt. Ook in grondwater en regenwater worden pesticiden teruggevonden.

MiRa-T vermeldt dat in Vlaanderen sporen van bestrijdingsmiddelen teruggevonden worden in oppervlaktewater, grondwater en regenwater. De overgrote meerderheid komt uit de landbouw, maar ook de overheid en de gezinnen zijn belangrijke vervuilers. Enkele jaren geleden lanceerde de overheid de campagne 'zonder is gezonder'. Op www.zonderisgezonder.be vinden landbouwers, particulieren en lokale besturen zeer veel voorbeelden om 'onkruid' en 'ongedierte' op een milieuvriendelijke manier te bestrijden.

Vijfentwintig procent van de dioxine-uitstoot in Vlaanderen wordt veroorzaakt door vuurtjes in de tuin. Dat blijkt uit het Milieu- en natuurrapport Vlaanderen 2001 (Mira-T) en tal van andere studies.

8.3 Aandachtspunten voor de volgende bestuursperiode

[1] Een gemeente zonder bestrijdingsmiddelen

Hoger wezen we er al op dat de openbare besturen al een belangrijke weg afgelegd hebben, en dat er verder in die richting moet gewerkt worden.

Maar natuurlijk heeft het geen zin dat de gemeente vele inspanning doet, terwijl de inwoners de spuit, soms ook op openbaar groen, blijven hanteren. Gemeenten kunnen info-avonden inrichten, voorbeeldprojecten in de kijker zetten. Ze kunnen een lokaal aanspreekpunt organiseren waar inwoners met tuin vragen ivm reductie terecht kunnen. Ook wedstrijden voor een ecologische omvorming van de tuin, toekennen van labels voor ecotuinen behoren tot de mogelijkheden.

De gemeente wijst de inwoners op de gevaren van het gebruik van pesticiden en herbiciden en maakt actief promotie voor alternatieven. Ook daarbij wordt maximaal gebruik gemaakt van de handleiding "zonder is gezonder".

Er wordt ook minstens een actie opgezet die specifiek gericht is op de landbouwers in de gemeente.

Daarnaast kan de gemeente ook biologische landbouw aanmoedigen. Dat kan door zelf biologische producten te gebruiken in de gemeentelijke diensten, of door lokale biologische boeren en verkooppunten van biologische producten te ondersteunen: via het aankoopbeleid of via informatie over biologische producten in de gemeentelijke informatiekanaalen.

Nuttige adressen

Bond Beter Leefmilieu

Tweekerkenstraat 47 - 1000 Brussel
Tel. 02/282.17.20 - Fax 02/230.53.89
E-mail: info@bblv.be - Website: www.bblv.be

Centrum Voor Natuur- en milieueducatie

Ommeganckstraat 20 - 2018 Antwerpen
Tel. 03/226.02.91 - Fax. 03/233.59.97
E-mail: c.v.n@pi.be - Website: www.natuureducatie-cvn.be

Dialogo

Blijde Inkomststraat 109 - 3000 Leuven
Tel. 016/23.26.49
E-mail info@dialogo.be - Website: www.dialogo.be

Ecolife

Valkerijgang 26 - 3000 Leuven
Tel: 016/22.21.03
E-mail: info@ecolife.be - Website: www.ecolife.be

Jeugdbond voor Natuur en Milieu

Kortrijksepoortstraat 47 - 9000 Gent
Tel. 09/223.47.81
E-mail: info@jnm.be - Website : www.jnm.be

Natuurpunt

Kardinaal Mercierplein 1 - 2800 Mechelen
Tel. 015/29.72.20 - Fax 015/42.49.21
E-mail: info@natuurpunt.be - Website: www.natuurpunt.be

Steunpunt Lokale Agenda 21

P/a VODO (Vlaams overleg Duurzame ontwikkeling)
Vlasfabiekstraat 11 - 1060 Brussel
Tel. 02/536.19.63
E-mail: info@sla21.be - Website: www.sla21.be

Tandem

Tweekerkenstraat 47 - 1000 Brussel
Tel. 02/282.19.40 - Fax 02/230.53.89
E-mail info@tandemweb.be - Website: www.tandemweb.be

Velt

Uitbreidingstraat 392c - 2600 Berchem
Tel. 03/281.74.75 - Fax. 03/281.74.76
E-mail: tandem@velt.be - Website: www.velt.be

Vereniging voor Bos in Vlaanderen

Geraardsbergse Steenweg 267, 9090 Gontrode
Tel. 09/264.90.55
e-mail: info@vbv.be - Website: www.vbv.be

VIBE

Grote Steenweg 91, 2600 Antwerpen-Berchem
Tel. 03/239.74.23 - Fax. 03/230.91.26
e-mail: tandem@vibe.be - Website: www.vibe.be

WWF

Emile Jacqmainlaan 90 - 1000 Brussel
Tel. 02/340.09.99 – Fax 02/340.09.33
E-mail: tandem@wwf.be - Website: www.wwf.be